

~~1469~~

1198

D.7

R V V W E P R O E F

O V E R H E T

W E R K T V I G L I K E D E R D I C H T K V N D E .

PROFE

PROFE

R V V W E P R O E F

OVER HET

WERKTVIGLIKE DER DICHTKUNDE,

TEN ONDERZOEKE

AAN HET GENOOTSCHAP,

KUNST WORDT DOOR ARBEID VERKREEGEN,

O P G E D R A A G E N.

L E I D E N

BIJ IOAN. VAN THOIR

1 7 9 6.

NED.
LETTERK.

VOORBERICHT.

WAARDE MEDEBURGERS,

GEACHTE KUNSTBROEDERS!

*H*et is mij niet onbekend, dat den meesten en voornaamsten Dichteren spoedig en ligt zoo veel van het werktuiglijke der dichtkunde bekend is, als zii tot het opstellen van hunne dichtstukken behoeven. Veelen hunner bepaalen zich daarom bij die maate, en onderzoeken niet verder; iaa zommigen vinden het overtollig, vooral verveelend, zich in koude en drooge letterkunde en kleinheeden dieper intelaaten. Met eenigen schijn van recht achten zii verkiesliker zich alleen door het leezen der groote voorbeelden te laaten leiden en vervoeren. Van de zulken kan ik mij niet belooven, dat zii miine Proeve met oplettendheid, veel min met genoegen, zullen gadeslaan.

Om nu niet te spreken van de gronden voor een gevoelen, striidig met het miine; vleiie

ik

V O O R B E R I C H T.

ik mij niet te min, dat er onder *V*, mijne geëchtste broeders, ten minste letterkundigen zullen gevonden worden, die het van belang voor aankomende dichters zullen oordeelen, dat men over de valscheid of waarheid, wijner voorgestelde reegelen beslisse. Voor het overige is mijn eigentlijk en voornaam oogmerk, geenszins *V* allen met veelal bekende geringheeden, maar alleen dezulken onder *V* te onderhouden, die, van alle kennis van Grieksch, en zelfs Latijn, ontbloomt, evenwel een denkbeeld van de dichtmaat der ouden verlangen te hebben; welk denkbeeld, ik vermeene, dat hun, ten zitt op eene dergelijke wijze, als de mijne, ontvrouwd, schier onmogelijk is te erlangen. Van deezem, derhalven is het, dat ik eenige nieuwsgierigheid verwachtte; iaa vordere, niet alleen om het vermaak van onderrechten, maar ook om door hunne vraagen te ontdekken, waar ik iets noodzaakelijks mogt overgeslagen, of niet bevattelijk genoeg uitgedrukt hebben.

I N H O V D.

EERSTE AFDEELING.

I^{de} HOOFDSTVK.

*De toon maakt den reegel in de Gemeene
Dichtkunde.* bl. 1

II^{de} HOOFDSTVK.

Klimyverzen. 3

III^{de} HOOFDSTVK.

Daalverzen. 17

IV^{de} HOOFDSTVK.

Geschiedenis van het Gemeene Dicht. 21

TWEEDE AFDEELING.

Oorsprong en Aart van het Rïim. 26

DERDE AFDEELING.

I^{de} HOOFDSTVK.

Inleiding tot het Konstdicht. 37

II^{de} HOOFDSTVK.

*Algemeene reegels over de hoegroothheid der
greepen.* 39

III^{de} HOOFDSTVK.

Over de Voeten. 43

IV^{de} HOOFDSTVK.

Over de Maat. 45

V^{de}

I N H O O F D.

Vde HOOFDSTVK.	
<i>Kiifmaat.</i>	46
VIde HOOFDSTVK.	
<i>Loopmaat.</i>	51
VIIde HOOFDSTVK.	
<i>Vingermaat.</i>	55
VIIIde HOOFDSTVK.	
<i>Weerflagmaat.</i>	63
IXde HOOFDSTVK.	
<i>Loopkii-vermaat.</i>	65
Xde HOOFDSTVK.	
<i>Kiifloopermaat.</i>	66
XIde HOOFDSTVK.	
<i>Tönifche - van - kort - maat.</i>	67
XIIde HOOFDSTVK.	
<i>Tönifche van - lang - maat.</i>	69
XIIIde HOOFDSTVK.	
<i>Verscheidene foorten van Maaten.</i>	70
XIVde HOOFDSTVK.	
<i>Besluit van het Konstdicht.</i>	76
VIERDE AFDEELING.	
<i>Gemeen - konstdicht.</i>	80
VITWEIDINGEN	
<i>Over de letter Y.</i>	90
<i>Over de laugwerpige J.</i>	93
<i>Over eenige dubbele klinkers.</i>	98

RVV.

R V V W E P R O E F

OVER HET

WERKTVIGLIKE DER DICHTKUNDE.

EERSTE AFDEELING.

EERSTE HOOFDSTUK.

De natuur, der menschen spraak vormende, heeft bijna aan ieder woord in de talen een klemtoon gegeven; en eigenlijk niet meer dan één?; dat is een accent, het welk, volgens de grootsten onder oude en ionge wiisgeeren, de ziel van het woord uitmaakt; als in *gemór*, *gedruisch* op de laatste lettergreep; in *ddken*, *lente* op de voorlaatste. Deeze klemtoon is aan ieder van denzelfden landaart, hoe ongeletterd hij ook zij, altijd van zelf bekend, schoon niet altijd door hem opgemerkt; niemand, hoe onkundig, lomp of onbeschaafd ook, kan er zich in bedriegen, of zondigt er ooit tegen in de uitspraak.

Te onrecht stelt OLIVET in zijne *Profod. Franç.* bl. 387, 388 deeze vraag, of er woorden in het Fransch zijn, die een schellen of doffen toon hebben, als twiifelachtig voor, en als moeilik om te onderzoeken of te beproeven.

A

Echi^a

Echter is de klemtoon in verschillende talen niet dezelfde; als welke van verschillende ree-
len en gronden, zeer dikwils van den uitgang des
woords afhangt: *Sookrátees* in het Grieksch, *Só-
crates* in het Latijn, *Socráte* in het Fransch, *So-
krádt* in het Hollandsch.

Het wel opvolgen van den klemtoon in de uit-
spraak is van zoo veel belang, en zoo noodwen-
dig, dat men door hem kwaalijk te plaatsen of
doorgaands elkander geheel niet, of zomtijds vlak
verkeerd verstaat. Het eerste zal men bemerken,
als er *gémor* in plaats van *gemór* gezegd wordt; het
laatste, als men zegt *béken* in plaats van *beken*.

Dit verschil van toon maakt eene der voor-
naamste zwaarigheden voor een vreemdeling in
het aanleeren en spreken eener andere taal; en
van daar, dat wij zoo ligt en onbescheiden een
Franschman uitlagchen.

De zeldzaamheid of onmogelijkheid, dat de
landaart tegen den toon spreekte, is oorzaak,
dat geen Schriever in eenige taale, terwijl dezelve
leeft en bloeit, de toonen uitdrukke en schrii-
ve, of oudtijds geschreeven hebbe.

Des niet tegenstaande is het schrijven der too-
nen in de Grieksche taal zeer oud, hebbende,
tot een onbedenkeliik nur, nu om en bij de twin-
tig eeuwen plaats gehad. In het Latijn is het
gebruik van dit schrijven ons onbekend, en heb-
ben ons de oude letterkundigen alleen de reegels
bewaard. In de nieuwe talen vinde ik tot mii-
ne groote verwondering dit onderwerp door nie-
mand met bestemming of naauwkeurigheid verhan-
deld.

deld. *Veneroni* I, 2 bl. 223, *Moonen* V, bl. 23, *Stiil*, *Restaut* I, 2 bl. 13, XV, bl. 472; *Gottfched* 1ste en 3de Hoofdst. *Cramer*, *Peiton*, *Kluit* in zijne *Liist van zelfstand. naamw.* lett. Y bl. 636 en veele anderen hebben in hunne Spraakkonsten hoog en laag met lang en kort, of de toonen verward met zekere onderscheidingsteekens, welke men vooral om woorden van dezelfde spelling, doch van verschillende beteekenis, te onderkennen, en dubbelzinnigheid te miiden, of ook om eenige verscheidenheid van klank aan eenen klinker te geven, of om ecne zaamtrekking aan te duiden, het zii in de Latiinsche, het zii in de leevende taalen, beezigt; en dat zomtiids op lettergreepen, waarop de toon niet valt; b. v. in het Latiin *doctè*, *geleerdelijk*, niet *o doctè*, *o geleerde*; *contractis* voor den ouden teeler, *contractuis*, teegengesteld aan andere naamvallen *contractus*: bij de Italiaanen *amo ik bemin*, *amò hii beminde*; *en*, *é is*: bij de Franschen *fermeté*, *témérité*, *légeré*; *répondre antwoorden*, *repondre weder eieren leggen*; *vôtre* zaamegetrokken van *vostre*, *interét* van *interest*; *matin morgen*, *matin bulhond*; *sûr veilig*, zaamegetrokken uit *seur* van *securus*, onderscheiden van *sur op*: in het Engelsch *recôrd* verschillend van *Rêcord*: bij de Hollanders, zulke ten minste, die geene dubbele klinkers willen schrijven, *bekén* om te onderscheiden van *beken*; het *régent* van *regént*.

Van gelijken aart, als de onderscheidingsteekens, is ook het teeken van bijzonderen nadruk; waar door de woorden zomtiids als twee scherpe too-

nen scliinen te kriigen; bij voorbeeld in *geleerd* en *ongeleerd*; neem, dat over de kunde van een onbekenden gesproken worde, en dat ik, het gezegde maar half verstaan hebbende, vraage, of die man voor *gèleerd* of voor *óngeleerd* wordt opgegeeven.

Het komt mij een ongelukkig toeval voor, dat deeze streepies iuist dezelfden zijn, als waar mede men de toonenaanduidt; waarschiinlijk veroorzaakt door dat men geene andere teekens voor handen vond, of verzinnen kon.

In het algemeen gesproken, komt in woorden van meer dan ééne lettergreep de waare klemtoon, waardoor ik den scherpen- of hoofd-toon versta, bij de Romeinen nooit op de laatste greep; maar of op de voorlaatste *bónus, fáctus, móres, conféctus*; of op de voorvoorlaatste, dat is de derde greep van het eind des woords, *fácere, téndere, véniens*: in het Grieksch op de laatste *barús*; of op de voorlaatste *tónos*; of op de voorvoorlaatste *ánthroopos*: in het Neerduitsch *gehád, vermint, hoóren, béter, bekeéren; wándelen, békeren*: eveneens in het Hoogduitsch *gewált, wohín; fársen, fágen; záertlichste, túgenden, séligen*: en in het Italiaansch *abilitá, sinceritá, benché; benedétto; battésimò, comíncere, bentsímò*: in het Fransch op de laatste, *heró, chevál, tombé, recevoir, concourir*; op de voorlaatste *tómbe, rapportent, suivies*; nooit, indien ik het wel heb, op de voorvoorlaatste.

Verder, dan op de derde greep van achteren, vermeen ik, dat in geene taal de scherpe toon gaat,

gaat, of wegens den aart des menschelijken spreek-
tuigs gaan kan.

De zekerste en algemeenst erkende kracht van
deezèn klemtoon is, dat dezelve den klinker en
lèttergreep, waarop de stem hem plaatst, verhef-
fe of verhooge, meer doe uitkomen en klinken,
dan de overige greepen.

Van deeze verheffing is de eerste gevoelige uit-
werking voor het gehoor, in woorden of eene
rede, eene beurtelingsche riizing en daaling der
lettergreepen. Deeze beweging is de eerste oor-
zaak van allen zang en kadans.

De zang en kadans is het verder, die het ge-
voelig gestel van den dichter gaande maakt,
ziin bloed sneller en met meer aandrang door de
aderen iaagt, ziin geest verleevendigt, hem de taal
der driften, dat is, met meer nadruk en door beel-
den, doet spreken, in één woord, die weezent-
lijk het dichten sचेpt.

Zal men mij nu te gemoet voeren: de afwis-
selende riizing en daaling der toonen, dus ook
de zang en kadans, hebben zoo wel plaats in on-
dicht en gemeen gesprek, als in het dicht. waarom
doen zij dan in het ondicht niet dezelfde uitwer-
king?

Ik antwoorde, dat ik het daarziin derzelf-
de oorzaken in ondicht niet ontkenne: maar
in ondicht is de riizing en daaling, en daa-
ling en riizing aan geene lettergreep of vaste
plaats verbonden; maar in allen opzichte ongere-
geld.

En iuist deeze reegelmatigheid is het alleen,

die het dicht van het on dicht onderscheidt; ze beiden kenmerkt; beider grenzen beperkt, en eindpaalen vaststelt.

Wie weet niet, dat de schoone Venus van Apelles in de natuur niet bestondt? niet te min had de schilder iideren trek van eene Griekin waarlijk ontleend, en het geheel uit aller schoonheden te zaame gesteld. Dit is het werk der konst. Wat heeft de muziek voortreffelijks, dat niet in het aangename van de menschenstem is ingeschaapen? is daarom eenig mensch zonder kunst volmaakt muzikant?

De eerste dichters, of, zoo ge wilt, de Muzikanten, hebben de eigenschap der riizing in de natuurlijke spraak opgemerkt, en er voordeel mede weeten te doen.

De onderscheidende regelmatigheid des dichts bestaat dan in het algemeen en voornaamentlijk in de gezette en bepaalde opvolging der riizing en daaling. Dus verre zou dit in on dicht ook plaats kunnen hebben; schoon hetzelfde er onnatuurlijk en gezocht door zou worden.

Alhoewel het nu altijd het streelendst voor het oor is, dat de riizing en daaling der toonen zich door een geheel versregel, zonder op eenige greep te misfen of te wankelen, regelmatig opvolgt; maakt deeze fierlikheid en welluidentheid in dicht zelve geenszins eene wet; zelf, door er zich al te naauwgezet aan te houden, zou men wel iets centoonigs krijgen, vooral zijn dichtvermogen al te veel binden, en dwingen, en zich de zaak buiten noodzaak al te bezwaarlijk

maa-

maaken. In zoo verre kan men ook uit de fine opmerking van HUYDECOPER Proev. II. B. v. 1089 bl. 403 volgg. over de hooge en hoogere toonen, niet als wet, maar als bevordering van bevallige welluidendheid mogelijk eenig nut trekken; doch vooral niet minder uit de waarneemingen der Kunstgenooten NIL VOLENTIBVS ARDVVM over het gebruik der Toonen.

Maar de tweede regelmatigheid, dat men naamtelijk op zekere vaste plaatzen niet alleen altijd het hoog of laag naauwkeurig zette; maar ook, om die bepaaling meer te doen merken, het woord telkens aldaar eindige, en na gelijk-aflopende lengten de stem, niet door het schriiven of door de zin- en rust-teekenen, maar door de weeromkomende kadans doe afbreken, eene ongevoelige poos rusten; en dus leden of versreegels maake; dit, zeg ik, wordt onnatuurlijk, oneigen, alleronwaarfschiinlijkst voor on dicht; het gros zou dusdanig een' gemaakten spreekker in den daaglijkfchen ommevang niet willen dulden, geen rechter eenen redenaar voor de balii. Dit is door Muzikanten, dus verre van dichters niets vershillenden, verzonnen; dit is inderdaad, het geen dicht van on dicht affcheidt.

Deeze laafte bepaaling onderscheidt ook de enkele kadansen, die in het oneindige kunnen voortloopen, van vers-kadansen, die besloten moeten zijn.

De voorgaande aanmerkingen verdeelen, als van zelf, de ganfche dichtkunde in tweeërleie foort; de ééne, waarin het laage voorafgaat, het hoo-

3 EERSTE HOOFDSTUK.

ge volgt; de andere, waarin het hooge eerst, en het laage achter staat.

Verder geeven die opmerkingen over beide foorten der dichtkunde eenige reegelen aan de handt, welke ik nu zal trachten te bepalen, optehel-
ren en te bevestigen. Evenwel dus te verstaan, dat ik alleen meene te spreekken van de voornaamste wet, die nooit van eenig dichter mag, of kan overtreden worden; die het dicht zoo wel van ondicht, als de eene foort van dicht van de andere onderscheidt en kenmerkt; daár latende andere vereischen, welke ik niet ontkenne, maar nu niet voorneemens ben te verhandelen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Ik maak een aanvang met die foort, bij alle volken verre weg de gemeenzaamste, waarin de verheffing achter staat; en met voorige letterminnaars noem ik dezelve *klimmende*.

De kadans zoekt en vindt men door de lettergreepen twee aan twee op te neemen en te tellen, iider derzelve beurtelings neerdrukkende of verheffende.

De eerste reegel zii:

In verzen van een onessen getal greepen moet de klemtoon altijd op de voorlaatste greep staan.

Klemtoon hebben, of op eene greep staan of
val-

vallen, versta ik dus, dat, als men het woord uit den zaamehang van het vers neeme en in on-dicht zette, de toon van het gewoone gesprek zich op dezelfde greep bevinde, als waarop de kadans hem in het vers plaatst.

De tweede reegel:

Het vers, dat een effen getal lettergreepen bevat, mag den klemtoon nooit op de voorlaatste greep hebben.

Deze reegel ook gaat in de talen algemeen door. In het Grieksch moet het vers den toon op de laatste of voorvoorlaatste greep laten hooren; in het Latijn op de voorvoorlaatste alleen, ten zij de laatste greep op zich zelve een heel woord uitmaake, aan het welk men alsdan, om geen woord zonder een scherpen toon te laten, een klemtoon geeft; in het Neerduitsch, Hoogduitsch, Fransch en Engelsch op de laatste, hoe zeer de beste dichters hier wel tegen zondigen.

Onder het leezen der voorbeelden zij men indagtig, dat de versreegels hier gebruikt worden, als op hun einde geene gelijkkluidendheid hebbenden met voorige of volgende verzen.

Voorbeelden der beide reegelen:!

In vijf greepen; POOT I^{te} D. bl. 22:

Naar strand gedreëven.

In onacht immers spreekt men eveneens uit *gedreëven*, als in dit aangehaald dicht; niet *gedreeven*, of *gedreevén*. In plaats van *gedreëven*

zet eens in het vers van POOT *zwémmenden*, beftaanbaar voor den zin en het getal der greepen; de kadans is veranderd, het vers verdorven. ZACHARIAE III band bl. 92:

Das laest ſich hóeren.

TASSO *Aminta* A. I Sc. 2 p. 27:

O miferélló!

LA FARE p. 190:

Ce font des ármes.

MILTON T. III f. 156:

You gave me, bróther?

In een vers van zes lettergreepen; in het Latijn ATTA bij DIOMEDES bl. 487, 42:

Exſultat plánipes.

VONDEL in Gijsbrecht bl. 41:

Het edelst, dat natuúr.

in on dicht ſpreekt men eeveneens uit *natuúr*, als in dit aangehaald dicht; niet *nátuur*.

GLEIM bl. 69:

Vnd Deutschland frey gemácht.

MALHERBE bl. 147:

Implorent vos auíels.

MILTON *Pfal.* IV T. IV p. 74:

Thou didst me difenthrál.

Zeeven greepen. in het Grieksch SOPHRON bij APOLLONIVS DYSCOLVVS bl. 422 B:

Ti tu egoon poído?

TWEEDE HOOFDSTVK. II

bij DEMETRIUS §. 156, gevoegd bij EVSTATHIUS over de Ilias E, 385 bl. 426:

Heeracles! epiáales,

Ho ton patera putgoon.

Latiin; ATTA bij DIOMEDES bl. 487, 41:

Daturine estis aurum?

VONDEL Gebroed. van Theb. bl. 31:

Vak zoete Zangertinnen.

HAGEDORN 3de D. bl. 55:

Vnd hoffet trost und gliuecke.

PETRARCA Canz. IV, 130:

Che non ben si ripente.

TASSO Aminta A. I Sc. I p. 21:

Stimi dunque nemico

Il monton de l'agnella?

MALHERBE bl. 145:

O! Beaute nonpareille.

MILTON Com. T. 3. p. 150:

Of our unowned sister.

In agt greepen. AMBROSIVS in de Kerkelijke Dichters van FABRICIVS bl. 809:

O rex, aeterne domine,

Rerum creator omnium,

Qui eras ante saecula,

Semper cum patre filius.

VONDEL Giisbr. bl. 30:

Zii ziet ze vuil van bloet bemórst.

HAGEDORN bl. 9:

Dem winde giebst du sein gewicht.

12 EERSTE AFDEELING

MALHERBE bl. 22:

Est de souffrir sans murmurer.

MILTON Com. T. 3 p. 140:

His glowing axle doth allai.

Neegen. VAN MERKEN Versch. Gedicht. bl. 168:

Volschoone Vriiheid, aangebéden.

HAGEDORN III D. bl. 82:

Diefs lehrte uns eine wahrheit fásfen.

RACINE Cantiq. 3:

Mon dieu, quelle guerre cruelle!

MILTON Licid. T. IV p. 16:

Sweet bird, that shunn'ft the noise of fóllii.

Tien greepen. in zoo veele heeft LIVIVS ANDRONICVS bij PRISCIAAN bl. 712, 14 in ziiin bliifpel Polymetra of *Veelmaat* deeze foort van verzen beschimpt:

Omnes sunt denis versu sillabis.

dat is: alle [hunne] verzen bestaan uit tien lettergreepen. De ouden zeiden zoo wel *versu* in den teeler, als *versis*. Wel is waar, dat PVTSCHIVS op den verkeerden naam van LEVIVS daar heeft uitgegeeven:

Omnes sunt denis sillabis versu.

welke orde van woorden miinen reegel zoude omverftooten. Maar den éerften waaren dichter der Romcinen, denzelfden die hun een denkbeeld van maat, en het voorbeeld van blii- en treurfpel en heldendicht gaf, was het niet onbekend, dat het

in

in Grieksch en Roomsch dicht eene fierlijkheid is het zelfstandig naamwoord van het biivoeglijk door een tusfchenkomend woord te fcheiden. POOT deel I bl. 21:

Zijn dootrust nam, beklagt met droef misbaadr.

HAGEDORN Moral. Gedicht. bl. 21:

Schoen wie das licht, und reich wie die natur.

MALHERBE L. IV p. 109:

Est resolu de se iustifier.

MILTON Parad. lost I, 32:

For one restraint, lords of the world bestides?

Who first seduc'd them to that foul revolt?

en dus zijn geheel heldendicht door. In het eerste aangehaalde vers schiint in den eersten opslag de toon wel op de voorlaatste greep te vallen; maar men merke op, dat de Engelschen, en zii alleen, meen ik, niet naar het waar getal der greepen in de woorden, maar slechts naar de uitspraak, en den toon gewoon zijn te dichtten.

Geen beschaafd volk heeft in zijn dicht zoo veel van de gemeene spraak behouden, als de Engelschen; bii voorbeeld, de stomme greepen op het einde reekenen zii niet; de Franschen wel, schoon deezee dezelve in de gemeene spraak even min uitspreken, als de Engelschen.

GREII in zijne voorrede voor het boek der Spreuken toont de werking en noodzaaklijkheid van den toon in deezee verzen van POPE uit de opdracht der gedichten van PARNELL:

For

14 EERSTE AFDEELING

*For him thou oft hast bid the world attend,
Pleas'd to forget the statesman in the friend.*

door dezelfen eens dus om te zetten:

*Thou hast oft bid the world attend for him,
Pleas'd in the friend to forget the statesman.*

Elf. POOT 1ste D. bl. 34:

Wie kan 't getal van uwe deugden noemen?

HAGEDORN 1ste D. bl. 136.:

Horaz, mein freund, mein lehrer, mein begléiter.

PETRARCA Canz. XI, 1:

Spirto gentil, che quelle membra réggi.

in Il Petrarchista:

Questa Phenice de l'aurata piúma,

Purpurea vesta d'un ceruleo lembo,

Sparso di rose i belli humeri véla;

Nuovo habito, e bellezza unica e sóla:

Deposto havea l'usata leggiadria,

Le perle, e le ghirlande, e i panni allégri.

Vedi quant' arte dora, e'm perla, e' nóstra

L'habito eletto, e mai non visto altróue,

E le chiome hor'avolte in perle e'n gémme.

TASSO Aminta A. II Sc. 2 p. 45:

Ma, quale e cosi semplice fanciulla,

Che uscita da le fasce, non apprénda

L'arte del parer bella, e del piacere?

Welke verre weg de voornaamste trant der Italiaanen uitmaakt.

MALHERBE 5de B. bl. 157:

Loin de mon front soient ces palmes communes!

Twaalf greepen. Een onbekende van de tiende eeuw :

O tu, qui servas armis ista mœnia.

VONDEL Glisbr. bl. 3:

En, was 't om mii alleen, het waar een klein verdriet.

HAGEDORN Moral. Ged. bl. 58:

O nein! er blieb gewifs der weisheit zu getred.

RAÇINE Androm. v. 3:

Et deia son courroux semble s'etre adouci.

VOLTAIRE Henr. I, 8:

Repans sur mes ecrits ta force et ta clarté.

DRIIDEN Threnod. Aug. T. I p. 102:

No racks could make the stubborn maladii confés.

Dertien. POOT I D. bl. 37:

*Niet spoedig hadt vertroost; 'k waar van den druk
verstonden.*

HAGEDORN II D. bl. 13:

Vnd durfte durch gewalt gesets und recht vernichten.

RAÇINE Cantiq. III D. bl. 297:

Envain ie parlerois le langage des anges.

VOLTAIRE Henr. I, 6:

Et fut de ses suièts le vainqueur et le père.

Veertien. DRIIDEN Threnod. Aug. T. I p. 112:

*'Tis rous'd, and with a new strong nerve the spear
alreadii shâkes.*

Vijftien. PSELLVS, een Griek van de elfde eeuw, in zijne omschrijving van het Hooglied v. 7:

'En haplousterais léxesi kai katamaxeuménais.

en aan het einde:

Politikois ephrásamen, hoos dunaton, en stichois.

in zijn kort begrip der wetten v. 6:

Hothen egoo foi ta pollà tou logou sunopstífas.

in welk werkje van een anderhalf duizend verzen PSELLVS niet van deeze reegels afgaat, zoo min als TZETZES in een veel grooter getal.

Deeze verzen van vijftien greepen bestaan uit twee leden; het eerste lid van agt, het tweede van zeeven greepen; wordende iider lid altijd door het eind van het woord besloten.

Wie ziet dus niet, dat hun eerste lid miinen tweeden reegel bewiist? dat naamentlijk in klimverzen van effene greepen de toon nooit op de voorlaatste, maar in het Grieksch steeds op de voorvoorlaatste of laatste, valt.

 DERDE HOOFDSTUK.

Als de klemtoon niet achter staat, maar voorafgaat, kan men de verzen *daalende* noemen; tot wier reegels ik nu overgaa.

Deezen zijn inderdaad niets anders, dan het tegenovergestelde der reegels van de Klimverzen.

Naamentlijk:

Eerste reegel:

In verzen van oneffene greepen mag de klemtoon nooit op de voorlaatste greep staan.

Naamentlijk de toon moet in het Grieksch, Nederduitsch, Hoogduitsch en Engelsch op de laatste, of ook wel op de voorvoorlaatste; in het Latijn op de voorvoorlaatste alleen, ten zij het laatste woord maar ééne greep heeft; in het Fransch altijd op de laatste vallen.

Tweede reegel:

Het vers, dat een effen getal lettergreepen bevat, moet in alle talen den klemtoon op de voorlaatste greep hebben.

Daalend vers van vijf greepen. POOT I D. bl. 158:

Tot de zoete min.

B

GLEIM

18 EERSTE AFDEELING,

GLEIM I D. bl. 87:

Werde Siegertinn!

Deshovlieres II D. bl. 99:

*I'en conserverat,
Tant que ie vivrat.*

MILTON Com. T. 3 p. 147:

Gentle villager.

DRHDEN Cecil. T. 2 p. 236:

And mortal alarms.

Van zes greepen. bij MVRATORIVS in zijne
Disfertt. bl. 700:

In exemplum data.

VONDEL Feniciaans. Gebroed. bl. 27:

Schoon bebloemde kanten.

GLEIM I D. bl. 149:

Ehe sie verwelken.

MALHERBE V^{de} B. bl. 145:

Inutiles armes.

DRHDEN Song. T. 2 p. 243:

So matchless a blésfing.

Van zeeven greepen. HARTMAN in Bibliotheca
Maximâ Patr. D. 27 bl. 517:

Dies ista colitur.

GLEIM I D. bl. 152:

Bittet er, für sein gehder.

FOOT I D. bl. 255:

Van miin Klorisse beslaan.

RACINE Cantiq. bl. 304:

Sa véritable grandeur:

MILTON Com. T. 3 p. 141:

Come, let us our rites begin.

Van agt:

Lauda, Sion, salvatorem.

POOT I D. bl. 231:

'k Had miin oogen pas geloken:

HAGEDORN I D. bl. 110:

Vnd von worten kams zu schlaegen:

RACINE Cantiq. bl. 300:

La mort n'a rien, qui l'étonne.

DRIDEN Tears of Aryn. T. 2 p. 238:

On a bank, beside a willow:

Van tien. QVINAVT:

Ce beau iour ne permet qu'à l'aurore.

Van elf. DRIDEN Ladii's song T. 2 p. 241:

When Pan, and his son, and fair Syrinx, return:

Van twaalf. in het Grieksch IOAN VAN DAMAS-

KVS bij FABRICIUS Biblioth. Gr. V D. bl. 168:

Tou soofai Christon tous propepisteukotas,

Epei kritees dikaios huparchei monos,

Kai paas, ho toutooi pifteusas, ouk oleitai:

en in omtrent veertig volgende reegels.

Hier erinnere men zich, dat de *circonflex*, dat is de omgebogen of zaamgezette toon, den scherpen altijd in zich bevat.

Vijftien. een onbekende bij ATILIVS bl. 2680, 18:

Consulto producis eum, quo sit impudentior.

LABERIVS, denkeliik deeze soort van verzen op het oog hebbende, bij PRISCIANVS bl. 712, 12, volgens de leezing, die STEPHANVS in zijne Fragmenten der Dichters uit een beter handschrift aanhaalt op bl. 141:

Verforum, non Numerorum, numero studuimus.

En AMBROSIVS in eene omschrijving, die haare verdiensten heeft, van den 1ten brief van PAVLVS aan de Thesfalonicensen v. 2 bij BEDA over de versmaaten bl. 2380:

*Apparebit repentina dies magna domini,
Fur obscurâ velut nôcte improvisos occupans,
In tremendo die iudicli.*

PIETER HVISINGA BAKKER op de lente:

*Zingt en springt: de lieve lente keert te rug;
de winter vlugt.*

Zesien. AVGVSTIN IX D. begin:

*Omnes, qui gaudetis pace, modo verum iudicâte.
Abundantia peccatorum solet fratres conturbare.*

 VIERDE HOOFDSTUK.

De voort van Dichtkunde, waarvan ik tot nog toe gesproken heb, is naar mijn inzien de oudste; als mogelijk bij de volken te gelijk met hunne taal gebooren en opgekweekt zonder veel kunst, meest door het vermaak der ooren en des menschen natuurlijke neiging tot kadans.

Men behoeft zich dus geene moeite te geeven om derzelve overlevering door de eene natie tot de andere te bewiizen.

Het oudste dicht uit de verloopene eeuwen, dat tot ons gekomen is, meen ik te zijn het boek van IOB; als viiſftien eeuwen voor Christus tellende. Dat nu in de oude Hebreuwsche liederen de greepen niet gewogen of gemeeten, maar geteld werden; en de voornaamste kunst hunner dichtkunde alleen in het reegelen des toons bestond; daar in stemmen met elkander in uit het midden der vierde eeuw IVLIAAN, de geestigste en geleerdste der Keizeren, bij CYRILLVS B. VII bl. 221; het boek Cosri, voor duizend iaaren geschreeven, deel 2 §. 69—78, aan welk boek Cosri zich in hun oordeel over dit onderwerp schiinen gehouden te hebben de Ioodsche letterkundigen, als Rabbi MOSCHE BEN CHABIB bij Gomaar in zijne opdragt van Davids Lier bl. 10, en anderen bij BVXTORF in zijne voorrede op Cosri van

bl. 407—431, alwaar op 415 op de accenten uitdrukkelijk wordt aangedrongen; STEVCHVS, geleerd bischop, bij Gomaar; SCALIGER, de zoon, op de voorrede van HIERONYMVS over Euseb. bl. 7; CAPPELLVS over Davidis Lira bl. 693; CASAVBON over Pers. I, 93 bl. 133; VOSIVS de Art. Poët. Constit. c. 13 §. 2, II Art. Gram. c. 36 p. 295, V Inst. Orat. 5 §. 2 bl. 329; LE CLERC Biblioth. Univ. T. IX bl. 221; FOURMONT in de Memoires de Litterat. del'Academ. T. IV bl. 469; MYRATORI Disfert. 40 bl. 670 A; en, wiens wijs mij het naast aan de waarheid schiint te komen, FRANC. HARE in zijne voorrede over de Psalmen, bl. 2, alwaar hij verscheidene verzen, dikwiils van agt greepen, met letters schrijft, die ik bijna leezen kan, bl. 3 §. 1 volgg. §. 8, en bl. 27; CHRISTIVS de Saturn. Carm. bl. 26; THOMAS EDWARDS voorrede voor de dichterlijke boeken des ouden Testam. hoofd. 2 bl. 13 in de noot, bl. 15, hoofd. 2 bl. 26, bl. 32. 34 in de noot, bl. 88 in de noot, bl. 185, en in zijn brief aan LOWTH §. 4 bl. 7 §. 18. 24. 25.

De toon valt bij de Hebreëen altijd op de laatste; zelden, en niet dan om bijzondere reden, op de voorlaatste greep; volgens NIC. WILHEL. SCHROEDER Inst. Ling. Hebr. bl. 9 n. XVIII. Uit welk alles men kan opmaaken, dat de Hebreuwische verzen het naast aan ongeregelde Franschen, *vers irreguliers*, moeten gekomen zijn. Van alle de oude Griekische poëten, oneindig in getale, die vrij wat meer, dan honderderleie

trans-

tranten ter hunner beschikking hadden, hebben wij geene gedenkstukken van voorgemelde soort, voor zoo verre ik weet, over, behalven alleen van SOPHRON ruim vier eeuwen voor het begin onzer tijdrekening; en deeze beezigde denkeliik geene anderen.

Van deezen SOPHRON maakte PLATO zoo veel werk, las hem zoo vliitig, dat hii, over de tagtig iaaren oud, op geen ander kusen, dan SOPHRONS werken, zijn godliik hoofd ter eeuwige ruste nederleide. Deed PLATO zulks, verrukt door SOPHRONS verstrant? geenszins; maar om dat hii aan de *Mimi*, of *potzemaakers*, van dien Syracusaan zijne characterkunde verschuldigd was.

Dat SOPHRON echter de eenige bij de Grieken niet geweest is, die in deeze soort gedicht heeft, meen ik allerwaarschiinliikst te zijn uit het geen gezegd wordt over TARENTIAAN v. 1633 bl. 172. In Italiën klimt de oudheid deczer verzen tot aan de fabelachtige tijden of de eeuw van Saturnus op; dat is omtrent elfhonderd iaaren voor onze tijdrekening. Van dien tijd af zijn er voorzecker in dien oord veele gezangen of verzen gemaakt, die om die rede Saturnisken genoemd zijn. Iaa in geen andere soort hebben de Romeinen gedicht tot aan de zesde eeuw van den opbouw hunner stad, of tot aan twee en een halve eeuw voor Christus geboorte. Zie den Commentaarie over TARENTIAAN v. 1633 p. 175 volg., waar ter plaatze men verder aantoot, dat, alhoewel ANDRONICVS de Romeinen in hunne zesde eeuw een veel kunstiger en voortreffelij-

ker dicht geleerd had, zij toch na dien tijd niet opgehouden hebben zich van het Saturnische te bedienen; waarover HORATIVS in hunne agtste, onze eerste eeuw klaagt brief. II b. I, 160. Daar na, hoe meer de beschaafdheid en smaak der Grieken en Romeinen afnam; des te sterker stak het Saturnisch dicht het hoofd weder op, en behield ten laatste bijna alleen het veld. Van onze vierde eeuw worden voorbeelden daar van opgegeeven, van GREGORIUS van Nazianzum en AMBROSIVS; uit de zesde, zevende, en agtste eeuw voorbeelden van anderen; uit de agtste, van BEDA en IOAN VAN DAMASK; uit de negende van PHOTIVS; uit de elfde, van IOAN, bisschop der Euchaiten, en PSELLVS; uit de twaalfde, van MANASSES, TZETZES, BALSAMO; uit de dertiende, van ARSENIUS; en uit de veertiende, van NICEPHORVS. Omtrent welken tijd dit dicht in het Grieksch en Latijn heeft opgehouden, en voor andere soorten plaats gemaakt.

In het italiaansch, is het onder den naam van *versi sciolti* aangehouden en voortgezet; in de genoemde eeuw door PETRARCA in *Il Petrarquista*; omtrent 1530 door LVDOVICVS ALAMANNVS; omtrent 1565 door TASSO in zijn *Amintas*; in het midden der zeeventiende eeuw in het Engelsch door MILTON; en wordt nu door veelen bij ons onder den naam van blanke verzen beoeffend.

De overblijfsels der ouden toonen allen, dat, na dat zij aan eene bekwaamere dichtkunde kennis gekreegen hadden, zij de meergemelde soort van dicht

dicht bepaalden tot kluchten, minen of nabootzers, gezangen of liedies; in één woord tot het geen eigenlijk voor het gros, de meenigte en het gemeene volk geschikt was, en dus ook in deszelfs stijl en taal opgesteld; vooral op het feest van SATVRNVS, wanneer ter nuttige Erinnerung van der menschen aangeboorne gelijkheid, de heeren hunne slaaven bedienden; verder tot landvermaaken, drinklièderen, pasquilleties, boerterijen der soldaaten op de triumphstaatfies enz. Zie over TERENTIAAN v. 1633 bl. 177 volgg.

Deeze gemeenheid van taal is ook de voornaame rede, waarom men onder de laateren Grieken en Latijnen, die dit dicht gebruikt hebben, zoo veele Geestelijken of Kerkvaders vindt. Deezen naamentlijk, vooral het gros, en ongeletterd gemeen, tot het omhelzen van den nieuwen godsdienst aanzettenden, schikten zich in alles naar de uitdrukking van het volk, van schippers en vischers, eveneens als in hunne preeken, in on dicht en in de provinciën gehouden.

Dus ziet men AVGVSTIN op het einde der vierde eeuw in Africa, niet schriiven, maar voor de vuist preeken *floriet* in plaats van *florebit*, *poenitemini*, *attropare*, *hoc flos*, *hoc ros* enz. Zie ERASMVS op Arnob. over de Pfalm. bl. 2, DV-CANGE GLOSSAR. VOORT. num. 57—62.

Het dicht, welk ik beoog, werd, indien ik mij niet bedriege, reeds door PLATO Wett. II bl. 669 e. genoemd *rhythmien zonder rede*; dat is, kadansfen zonder evenredigheid der letteren. Met wien in de beschrijving der *rhythmien van gemeen-*

ne dichters volmaakt overeenstemmen VICTORINVS bl. 1955 en BEDA bl. 2380 in de Grammatici van PVTSCHIVS. *Zekere rhythmten en leden* noemt het een letterkundige in een handschrift bij MONTEFALCON Biblioth. T. 2 p. 1055 a. Enkel *rhythmten* tegen het midden der derde eeuw HERODIAAN VIIde boek bl. 80 b. uitgaaf van Aldus. Welke algemeene benaaming van *rhythmten* of *kadansfen*, mii voorkomt, dat door den loop van tijd aan de verhandelde foort van *rhythmten* bijzonderlijk en bii uitneemendheid is toegëicigend; vooral toen andere kadansfen voor het dicht in onbruik waren, en alle andere foort van dicht allengskens afnam.

TWEEDE AFDEELING,

EERSTE HOOFDSTVK.

Deze benaaming van rhythmten brengt mii als van zelf tot het verhandelen van zekeren vorm derzelfde verzenfoort, vooral van deszelfs oorsprong, welks vorms geboorte en opkomst, of zelfs voortgang, ik gis, dat niet zeer verre van de derde eeuw verwiiderd is geweest; en ziinen naam, dien hii nog heeden in alle taalen draagt, van de foort van verzen, die toen het meest in smaak en zwang

ge-

geraakten, *rhythmen* naamentlijk, hoewel eerst langen tijd daarna, gekreegen heeft.

Te weeten in de verzen, waar van ik de hoofdwet opgegeeven en gestaafd heb, hebben wii kunnen opmerken, dat bii alle volken, behalven de Romeinen, de klimverzen in de effene, de daalverzen in de oneffene reegels, den klemtoon op de laatste greep hebben. Het is waarschiinlijk, dat dit ook waar geweest is bii de Hebreëen, bii wie schier in iider woord de toon op de laatste viel. Dat vooral de laatste greep des reegels in dicht de wet stelt, is ook daarom in de natuur der zaake gegrond, om dat iust deeze greep, het eind des lids of reegels bepalende, het dicht van on dicht onderscheidt. Want tusfchen verscheidene versreegels moet altijd noodwendig zekere evenredigheid in getal van greepen, of in kort- of langheid van periode plaats hebben, als bii voorbeeld van het effene tot het oneffene. In welke wet het dicht van het on dicht niet alleen verschilt; maar zelfs met het zelve volkomen striidig is; zoo dat het geene het waezen des dichts uitmaakt, voor de welspreekendheid in on dicht eene ondraagelijke fout is.

Hoe nâ anderszins gemeene verzen aan het on dicht komen, en door gelijkheid ligt bedriegen, blijkt onder anderen daar uit, dat verscheidene van die ik uit het Grieksch en Latiin heb aangehaald, door de overschriivers zonder onderscheiding van leden geschreeven zijnde, veele eeuwen lang door de Geleerden voor on dicht geleezen zijn.

Geen wonder dan, dat deeze laatste greep der reegels

gels den Hebreëen in het oog viel, en door hun oor werd opgemerkt. Was de smaak der Afsaanen zoo zuiver geweest, als die der Grieken en Roomers; zoo zouden zij het bij die opmerking gelaaten hebben; en, zich aan de gelijkkluidendheid van twee of drie reegels niet floorenden, dezelve niet gezogt, en, zoo veel mogelijk, vermeenigvuldigd hebben.

Men moet dit evenwel aan de Oosterfche volken toegeeven, en bekennen, dat, hoe ongereegelder of hoe ongelijker in grootte de versreegels zijn, zij des te ongemakkelijker de een van den anderen kunnen onderscheiden worden, en hoe meer dus eene gelijkkluidendheid kan fchiinen te paste te komen. Het is ook niet de gelijkkluidendheid op zich zelve, die de fout in den smaak en welspreekendheid uitmaakt. De beste Grieken en Romeinen hebben dezelve mede zeer dikwiils gebruikt, doch nooit meer, dan in twee, of, op het hoogst, drie reegels na elkander. De fout bestaat in de voortduuring, welke onnatuurlijk en gezogt is. Men moet in tegendeel zoo veel verscheidenheid, als mogelijk is, in de rede zoeken te brengen, zegt CICERO, om dat in alle dingen de gelijkvormigheid de moeder der verzadiging is.

Maar neen; om het eind van den versreegel des te sterker te doen hooren, om dus het eene lid van het volgend te gemakliker en vaster te onderscheiden, hebben de Hebreëen zich met de kracht en uitwerking van den toon niet verge-noegd; maar daar nevens eene gelijkvormigheid van klank te hulp geroepen.

Dat

Dat nu bij de Hebreëen en aangrenzende volken die gelijkkluidendheid in de laatste greep in der daad gebruikt werd, is een gevoelen, welk ik, die geen Hebreeuwsch verftaa, aangenoomen heb van Rabbi SAMVEL ABEN TIBBON bij BVXTORF voorrede op Cosri bl. 430, 431; van STEVCHVS bij GOMAAE in zijne opdracht van Davids Lier bl. 10; van SCALIGER op Eufeb. bl. 7; van CASAVBONVS over Perf. I, 93 bl. 133; van LE CLERC Biblioth. Univ. T. X bl. 219 volgg.; van HVETIVS in de Huetiana bl. 184 volgg.; van MVRATORIVS Disf. 40 bl. 670. 686 c. 705 volg.; van STEVEN FOVRMONT in zijne Disfert. *sur l'Art Poëtique et sur les vers des Anciens Hebreux* in de *Memoires de l'Acad.* T. IV; van ANTON in Coniecturâ de Metro Hebr. §. 2; van anderen bij de Benedictiiner Monniken in het voorwerk op de Bibliotheek van HIERONYMVS §. 4, 5. onder de welken LE CLERC bl. 239 getuigt, dat de meeste verzen van den 119 psalm op dezelfde greep *cha* uitgaan; zoo als er van de latere Arabieren geheele dichtstukken over ziin, die met alle reegels in *la* eindigen, andere stukken geheel in *li*. Wie over dit onderwerp getwist hebben, vindt men over TERENCEAAN V. 1633 bl. 202.

Deeze gewoonte der oude Iooden en andere Oosterlingen kan niet wel onbekend geweest ziin aan de oudste Latiinsche Christen-Schriivers en Kerkvaders, al waren zii ook allen even onkundig, als ik, in de Oostersche taalen gewee.

En in wat taal kan dit middel om in het gemeene

ne dicht de laatste greep van een reegel te doen voelen, en den voorgaanden reegel van den volgenden te scheiden, beter te stade gekomen zijn, dan in de Latijnsche, de eenige, die nooit op de laatste greep van een woord den toon plaatst.

Deeze zijn zeer waarfschijnlijk de reden, waarom omtrent den iaare 270 de Africaan, *COMMODIANVS*, zijne onderwijzingen in de Christelijke leer, in gemeene verzen en taal gefchreeven, welke nog overig zijn, eindigt met een hoofdstuk van zes en twintig reegels, die allen op denzelfden klinker *O* uitgaan. en waarom *AVGVSTIN* omstreeks 384 een lied schreef tegen de Donatisten; mede in gemeene taal en verzen, en wel daaienden, iider van zestien lettergreepen, en iider van twee leden, over de 200 in getale, allen op *E* uitgaande, in de uitgaaf der *Benedict. T. IX* begin:

Omnes, qui gaudetis pace, *modo verum iudicATE:*

I.

<i>Abundantia peccatorum</i>	<i>solet fratres con-</i>
	<i>turbARE:</i>
<i>Propter hoc Dominus noster</i>	<i>voluit nos prae-</i>
	<i>monERE,</i>
<i>Comparans regnum coelorum</i>	<i>reticulo, misse</i>
	<i>in mare,</i>
<i>Congreganti multos pisces,</i>	<i>omne genus, hinc</i>
	<i>et inde;</i>
	<i>Quos</i>

<i>Quos cum traxisent ad litus,</i>	<i>tunc coeperunt</i>
	<i>separare;</i>
<i>Bonos in vasa miserunt,</i>	<i>reliquos malos in</i>
	<i>MARE.</i>
<i>Quisquis novit Euangelium,</i>	<i>recognoscat cum</i>
	<i>timore.</i>
<i>Videt reticulum Ecclesiam,</i>	<i>videt hoc saeculum</i>
	<i>MARE;</i>
<i>Genus autem mixtum piscis</i>	<i>Iustus est cum</i>
	<i>Peccatore.</i>
<i>Saeculi finis est litus;</i>	<i>tunc est tempus</i>
	<i>separare.</i>
<i>Qui modo retia ruperunt,</i>	<i>multum dilexe-</i>
	<i>runt MARE:</i>
<i>Vasa sunt sedes Sanctorum,</i>	<i>quò non possunt</i>
	<i>pervenire.</i>
<i>Omnes, qui gaudetis pace,</i>	<i>modo verum iu-</i>
	<i>dicatE.</i>

2.

<i>Bonus auditor fortasse</i>	<i>quaerit, qui ru-</i>
	<i>perunt rete.</i>

In welken psalm van den Hipponenser bisschop niet alleen de uitspraak der Romeinen is op te merken; maar ook, dat hii de eerste strophe of afdeeling, welke ik geheel gegeven heb, met een A begint; de tweede, waarvan ik slechts den eersten regel heb afgeschreeven, met een B; en vervolgens op dezelfde wijze voortgaat naar de orde van het A, B, C. Dit slag van verzemaa-
kers

kers noemt men *Abecedariërs*; en, dat men in veele psalmen, in de Klaagliederen van Ieremias, de Spreuken, en anderen heilige gedichten, zulke Alphabets ontmoet, getuigen LE CLERC Biblioth. Vniv. T. IX p. 242, LOWTH de Sacra Hebr. Poësi. vergelijk WOLF en KOECHER Bibl. Hebr. Parte 2 p. 115. zoodaanig is het 35te en 60ste onderwijs van COMMODIAAN.

Wie ziet hier nu niet den grond en opkomst in haare onvolkomenheid van het riim, welk zich nog heden bij alle volken staande houdt.

Wie kan twiifelen, of het Griekfche woord *rhuthmōs*, het Latiinfche *rhythmus* of *rithmus*, het Italiaanfche *rima*, het Fransche *rhythme*, *rythme*, *ryme* of *rim*, het Engelsche *rhythme*, *rhyme* of *rime*, het Hoogduitsche *reim*, het Neerduitsche *rym*, of liever *riim*, bij de teegenwoordige Grieken *rhēma*, uit te fpreeken *rima*, ziin van oorfprong dezelfden, en verffchillen het meest in uitgang en landaart.

In den aangehaalden rithmus van AUGUSTIN ziet men reeds de beginzels van het riimen met twee greepen. En inderdaad vindt men in dit zelfde tijdperk, de vierde eeuw, reeds ftappen naar de volkomenheid des riims gedaan. Getuige de IXe lofzang van AMBROSIVS, die ontrent 374 bloeide:

*O, lux beata, TRINITAS,
Et principalis VNITAS;
Iam sol recedit igneus;
Infunde lumen cordibus.*

Ech-

Echter moet men bekennen, dat van alle tijden af de Oosterlingen kunnen schijnen reeds niet veel minder gevorderd geweest te zijn, uit een der oudste liederen der Hebreëen; zoo als willen de doorgeleerde **SCHEIDIVS**, terwijl hij zonder boek in de trekshuit zat, het mij met de Masoretische klinkers opschreef; uit de voorzegging van **LAMECH**, die reeds drie en twintig eeuwen voor Christus stierf, in Genes. v, 29:

Zee iennachEMEENOV,
MimmaäSEENOV;
Oumceësfeyoon iaADEENOV:
Min haaüDAAMAA;
Asier eeraraah iaHAVAA.

of met den hooggeleerden **TE WATER:**

Asier eerARAAH
IehovAA.

En het geen de Filistiïnen twaalf eeuwen laater zongen, Richter. xvi, 24:

Naathan EloohEENOV,
BeiaADEENOV,
Eth ooieVEENOV,
Veëth MACHA-
riibh artSEENOV;
Waäsier HIRBAA
Eth chalaALEENOV!

34 TWEEDE AFDEELING;

of liever volgens IONA WIL. TE WATER:

Veeh machariib artSEENOV,
Waäsier hirbaa eth chalaALEENOV.

Ik weet wel, dat veelen den oorsprong van het riim bij Noordsche volken gezocht hebben: maar waar is het gedenkstuk, iaa deszelfs melding, dat bij de vierde eeuw op verre nâ kan haalen?

Ommeftreeks 590 na Christus dichtte COLVM-BANVS, stichter van het klooster te Bobio, een rithmus in reegels van twee leden, iider lid van 7 greepen, nu riizend, dan daalend, met tweegreepig riim:

<i>Totum humanum genus</i>	<i>ortu utitur PA-</i>
	<i>RI,</i>
<i>Et de simili vltâ</i>	<i>fine cadit AE-</i>
	<i>QUALI.</i>
<i>Differentibus vltam</i>	<i>mors incerta sür-</i>
	<i>RIPIT;</i>
<i>Omnes superbos, vâgos</i>	<i>moeror mortis</i>
	<i>côripIT.</i>

In een lofzang, in de zeevende eeuw in een klooster van Ferland gezongen, vindt men in eene stropha in klimveizen van 8 greepen, eenvoudig riim, *rime plate*:

Recordemur iustITIAE
Nostri patroni sÛlgIDAE,

Com-

*Comgilli Sancti nomine,
Refulgentis in opere.*

in eenen anderen in zeevengreepigen, zaamenge-
steld riiim, *rime croifée*:

*Virgo, valde fecvnda,
Haec, et Mater intacta,
Laeta ac tremebvnda,
Verbo dei subacta.*

Zie over TERENTIAAN v. 1633 bl. 208; waar
vervolgens uit de 8ste, 9de, en 10de eeuwen Latiin-
sche riiimen aangehaald worden. In de helft der elfde
riimde de monnik OTHLONVS; maar klaagde
toch, dat men toen te veel riiimde.

Te weeten, schoon de onberiiimde gemeene poëzie
nog veele eeuwen na deezen tijd heeft voortge-
duurd; schiint echter vooral zedert de 9de eeuw
de geriimde de overhand behaald te hebben; en
de meeste volken van Europa naar het voorbeeld
der Latiinsche riiimen der monniken, die overal
den godsdienst voortplantten, iider in hunne taal
gemeene verzen beriimd te hebben, vooral in Ita-
liën, Provence en geheel Frankrijk, wanneer de
oude Romeinsche taal voor de Romanische der
Franken plaats maakte; in Duitschland bijzonder
tegen het afloopen der 9de eeuw, als OTFRIED
in hoogduitsche riiimen de Euangeliën overzette;
zoo dat het riiim eindelijk de Christenwaereld
als overftroomde, en zoo algemeen werd, dat
riim en verstand omtrent het zelfde beteekende;

36 TWEEDE AFDEELING,

blijkens het Franfche spreekwoord, over iets, dat in het geheel niet aanneemelijk is: *il n'y a ni rime, ni raison. het heeft zin, noch flot*; en al, wat niet gerijmd was, voor plomp, onverftandig, onredelijk, aanftootelijk of *ongerijmd* gehouden werd; alle dicht vooral *riim* genoemd, en tegen on dicht overgefteld; zoo als bij MILTON, de voornaamfte zeker, die in onriim gedicht heeft, Parad. loft. I, 16:

Things unattempted yet in profe or rhyme.

waar zeker *rhyme* niet *riim*, maar *dicht* betekent.

De nieuwe Grieken fchiinen het riim veel laater en fpaarzaamer aangenomen te hebben. Bij hen vertolkte CHYMNVS daarin het oude Testament, en ZENVS omtrent 1529 den Kikkerftrijd van HOMEER. Zie over TERENCEAAN bl. 213.

 DERDE AFDEELING.

EERSTE HOOFDSTUK.

Inleiding tot het Konstdicht.

Schoon dan het gemeene dicht het oudste is; als door de Natuur zelve onmiddellijk, bijna geheel zonder konst, gevormd zoo wel, als uitgedagt: zoo hebben echter de Grieken reeds zeer vroeg een gansch anderen weg ingeslagen. Naamentlijk hunne oudste Dichters, tevens Muzikanten ziinden, hebben, de zangkonst te baat neemen, derzelve grondbeginzels en wetten op de letteren en greepen toegepast; waar door zij een dicht geschaapen hebben, welk eene geduurige muziek is; en het welk, schoon met oneindig veel konst de Natuur zelve nabootzende, veeltiids niets anders dan enkele natuur schiint te zijn.

Het is ruim dertien eeuwen voor Christus, dat LINVS, de leermeester van ORPHEVS, gezegd wordt de *rhythmen*, dat is kadansen, en den zang uitgevonden te hebben, volgens DIODORVS III, 66. Hier is óptemerken, dat de oude Grieksche en Latiïnsche schrijvers, ook de *Metrici* of Maatkundigen, met het woord *rhythmen* of *numeri*, alleen en op zich zelve gebeezigd, altijd in het

oog hebben *lang en kort*; dat is, van taal en woorden spreekende, *rhythmien met rede* of evenredigheid der greepen onder elkanderen. dit zou men ligt met een honderd voorbeelden kunnen staaven. Iaa ik meen, dat zij het nooit in eenen anderen zin gebruikt hebben.

Het konstdicht neemt wel het gemeene dicht tot zijn model, en bootst het na; ook wel zielen toon; maar het konstdicht dwingt den toon, maakt hem nooit tot zijne wet; zondigt veeleer dikwerf ongeftraft tegen denzelfven.

De toon is aan ieder onkundigen bij alle volken bekend en eigen; zoo als ik te vooren heb aangevoerd. Maar het gros, de ongeletterden, bij Grieken en Romeinen had geen begrip van waare rhythmien of zangkonstige kadansen; evenmin als nu de menigte bij de hedendaagfche natiën. Deeze kennis heeft niemand, dan die haar geleerd heeft bij de kunstenaars. En nochtans is het de Natuur, die het oordeel over allen lang en kort der geluiden zoo wel, als over de hooge en laage, of schelle en doffe toonen der klanken, in 's menschen ooren geplaatst heeft. Dit is zaakelijk eene opmerking van CICERO in zijn Orator. c. 51 §. 173. Daar het derhalve mijne voornaamste, zoo niet eenige bedoeling is, heden mijne ongestudeerde landgenooten een denkbeeld te geeven van de Griekfche, of Zangkonstige, dichtkunde; komt het er vooral op aan, klaarlijk aan te duiden, wat men door *lang en kort* te verstaan hebbe.

Voor het overige, schoon het konstdicht zeer uitgebreid is, steunt hetzelve om zijne reegelmattig

tigheid, in het algemeen, op slechts weinige, en zeer bevatbaare, reegelen.

TWEEDE HOOFDSTVK.

*Algemeene reegels over de hoegrootheid
der greepen.*

Lang of kort is niet iets opgeraapt en willekeurig; of het geen van den aart of eigenschap van deeze of geene taale afhangt: maar iets, dat mede in de eeuwige, vaste, wetten der Natuur, en de gesteldheid van aller menschen zintuigen en spraakleden ziinen grond heeft; zonder dat ik allen verschil in onderscheidene taalen wil uitsluiten.

Lang of kort duidt ook niet iets bepaalds aan; maar slechts iets betrekkeliks: bij voorbeeld, als ik zeg, dat eene greep lang of kort is, is de meering niet, dat ik of ééne of twee seconden noodig heb om haar uit te spreken; maar, om dat ik tot het uitbrengen van de greep *steeds* meer tiids noodig heb, dan om *te* te noemen, zeg ik dat *te* kort, en *steeds* lang is; eenigermaate zoo als de heele of halve nooten in de muziek, hoe zeer de muzikanten de evenredigheid naauwgezetter afmeetten, dan de dichters.

40 DERDE AFDEELING,

De oude muzikanten woegen alle letters van eene greep; daar door stelden zii de eene lange greep langer, dan eene andere lange. Maar de dichters woegen alleen den klinker en de letters, die op den klinker volgen, verwaarlöözenden de letters, die voor den klinker staan; en erkennen alleen eene korte greep, eene lange, en eene gemeene, welke nu als lang, dan als kort gebruikt wordt. Het teeken van eene korte is *v*, van eene lange —.

Deeze afmeeting der greepen noemen de Maatkundigen *Hoegrootheid*, *Quantiteit*.

Aan eene korte greep schriiven zii ééne tijd; *tempo*, toe; als zii schieliker kan voortgebracht worden.

Aan eene lange twee tijden, *tempi*; als zii langer voortduuring vereischt.

Nu komt het er op aan te onderscheiden, welke greepen meer, welke minder voortduuring in de uitpraak wegneemen.

Om niet met afgetrokkene bespiegelingen te veelelen, spoede ik tot de reegels.

I.

Aan de Medeklinkers, welken op zich zelve zonder klinker niet kunnen bestaan, is iider zen halve tijd toegekend.

De klinkers eigentlijk maaken den grond en weezendlijkheid, zoo wel als bevalligheid van alle taal uit.

II.

II.

Ieder klinker in het algemeen heeft oorspronkelijk éénen tijd; meestal niet meer; en is dus kort.

Vit deeze twee reegels volgt, dat de greep *tē* kort is, als hebbende maar éénen tijd, dien van ziinen klinker *e*.

Dat *vat* kort is, als hebbende maar anderhalven tijd.

Dat *vee* lang is, hebbende twee tijden, van ieder *e* éénen.

Dat *vast* lang is, door haar éénen tijd van den klinker, en haar twee halve tijden van twee medeklinkers.

Deeze laatste wiize, als een klinker lang wordt door twee volgende medeklinkers, is wel de gemeenzaamste; en wordt bii uitneemendheid de *stelling* genoemd.

In dicht, iaa zelf in welsprekend on dicht, worden de letters, en de greepen, niet meer afzonderlijk, maar volgens haar verband met haare naasten beschouwd en berekend.

Dus heeft de stelling mede plaats, wanneer de tweede medeklinker het begin maakt van een volgend woord; als bii voorbeeld de korte *vat* lang wordt in het zeggen *vat kuipen*.

Iaa de Grieken neemen nog de stelling in acht, wanneer zelfs beide de medeklinkers het volgend woord beginnen, als *te sp* in *moerte spaaren*; de Romeinen echter maar zeldzaam, en in bii-

zondere gevallen; het welk eenige Geleerden *de zwakke stelling* noemen.

De reegel der stelling heeft evenwel eene uitzondering; te weten, als de tweede medeklinker eene der smeltletters, *l, m, n, r*, is; in welk geval de voorgaande korte klinker niet vast lang, maar geeneen wordt; als de voorlaatste in *Atlas*, *besikt* enz.

Lange klinkers of tweeklanken worden ook altijd gemeen bij de Grieken; wanneer er een derde klinker op volgt; bij de Romeinen enkele keeren, b. v. *zou*, als er *ooit* op volgt; bij de Grieken zomtiids meer dan twee klinkers; als Ilias A, 15:

Chruseōi a/nā scēē/ptro.

ten blijke, dat de klinkers in hannen oorsprong zeer kort zijn: en geen wonder; de klinkers zijn bloote geluiden, en hebben om uitgebragt te worden bijna geene hulp der spraakleden, als tanden of lippen, noodig.

De reegel van de korthed der klinkers wordt dan niet omvergestooten, als men deezen of geenen eens lang gemaakt vindt, zonder dat men er rede van kan geeven.

Gemeen is ook de laatste greep van een versregel.

De H is eer een geblaas, dan eene letter; haar wordt bijna nooit eenige kracht toegekend.

De verdere uitzonderingen van de gegeeven reegels zijn niet menigvuldig. Zomtiids zijn zij enkel schiinbaar; als b. v. de laatste in *Hymen* kan in
gee-

geene taal kort zijn, schoon zij maar anderhalven tijd schiint te hebben, wiil zij in het Grieksch twee en een halven tijd heeft, *Hymnen*; het geen mij voorkomt in het algemeen dikwiils plaats te moeten hebben met de klinkers, die uit eene andere taal lang tot ons komen, als *a* in *natuur* van het Latijnsche *natura*; *myn* van den Hoogduitschen tweeklank in *mein*.

DERDE HOOFDSTUK.

Over 'de Voeten.

Vit de kadans van zaamengevoegde greepen, niet minder dan twee, niet meerder dan drie, wordt een voet gebooren; die meestal of van die kadans zijnen naam ontleent, of van het onderwerp, daar die kadans voor geschikt is, schoon ook wel van volken, wie deeze of geene kadans uitsteekend geviel. Want bij het getal, niet van greepen, maar van voeten, die door hunne zaamenvoeging het vers doen gaan, meeten de Grieken hunne verzen af.

Tweegreepige Voeten:

Pyrrhichiër, of Tweekort.	υ υ	<i>boven.</i>
Offeraar	— —	<i>burgers.</i>
Kliver	υ —	<i>gedood.</i>
Looper	— υ	<i>spruiten.</i>

Drie-

Driegreepige:

Driekort	o o o	<i>beteren.</i>
Molosfer	— — —	<i>eendrachtigst.</i>
Vinger	— o o	<i>kinderen.</i>
Weerslag	o o —	<i>begeleid.</i>
Weersziikort	o — o	<i>tirannen.</i>
Weersziilaug	— o —	<i>wandelend.</i>
Bacchiër	— — o	<i>hinderde.</i>
Tegenbaccher	o — —	<i>gehinderd.</i>

Dubbele Voeten:

Aanzetter	o o o o	<i>gebeteren.</i>
Tweeofferaar	— — — —	<i>onderscheidend.</i>
Tweekiiver	o — o —	<i>beminnelijkst.</i>
Tweelooper	— o — o	<i>vreemdelingen.</i>
Kiiflooper	o — — o	<i>behandelde.</i>
Loopkiiver	— o o —	<i>onbegeleid.</i>
Ioniër van kort	o o — —	<i>begeleidend.</i>
Ioniër van lang	— — o o	<i>milddaadiger.</i>
Paeoniër 1	— o o o	<i>afgebroken.</i>
Paeoniër 2	o — o o	<i>gewilliger.</i>
Paeoniër 3	o o — o	<i>begeleider.</i>
Paeoniër 4	o o o —	<i>bewaterend.</i>
Eens-en-een-derde 1	o — — —	<i>onherstelbaar.</i>
Eens-en-een-derde 2	— o — —	<i>ongewaardeerd.</i>
Eens-en-een-derde 3	— — o —	<i>milddaadigheid.</i>
Eens-en-een-derde 4	— — — o	<i>oproerigsten.</i>

VIER-

VIERDE HOOFDSTUK.

Over de Maat.

Eén voet alleen brengt geene foort van vers voort; iaa zelfs geene maat, dan slechts in de vingerige verzen.

Twee voeten maaken eene *volkomene* maat, waarmede de Grieken de verzen afmecten. Indien er ééne greep aan de maat ontbreekt, is zii *onvolkomen*; indien twee, *overonvolkomen*. Indien er boven de maat ééne greep overfchiet, noemt men ze *overvolkomen*.

De versmaaten erlangen haare naamen vooral van haare voeten; ook wel van haar onderwerp; en van haare uitvinders of gebruikers.

In het beschrijven derzelve zal ik veelal het Centimetrum, dat konststukie, van *SERVIVS* verstaalen.

Oneffen plaatzen noemt men de eerste, derde en vervolgens; effen, de tweede, vierde, zesde, enz.

VIFDE HOOFDSTVK.

Kiifmaat.

De Kiifnaaten dulden op de oneffene plaatzen vijfderlei voeten, een Kiiver, Driekort, Offeraar, Vinger, Weerflag; maar op de effen niet dan een Kiiver of Driekort, en in de blijfpeelen ook een Weerflag. De laafte plaats heeft altijd eenen Kiiver.

De 1te ARISTOPHANISCHE, bestaande uit eene overvolkomene eenmaat, bevat van vijf tot zes greepen, van zeeven tot neegen tijden; als:

10 *Op hooge bergen.*

Het welk zoo nâ op de klimviifgreep, miin eerste voorbeeld van het gemeene dicht, gevormd is, dat hetzelfde ook hier voor het konstdicht had kunnen dienen:

15 *Nâar strand gedreëven.*

En niet min volmaaktlik het Fransche:

Çe font des ârmes.

VIIFDE HOOFDSTVK. 47

De EVRIPIDISCHE bestaat uit eene overonvolkomene tweemaat, als in de Gedichten van Koenraad Goddaeus bl. 69:

Wat dreigt: mii hooge trots?

Wat wast ze dapper aan? 5

of bl. 113:

De lust van uw gemoed.

Malherbe Vde B. bl. 112:

Ne soit / à pré//férer.

De 1ste ANACREONTISCHE bestaat uit onvolkomen tweemaat; Godd. bl. 7:

Het iaartal is greekend.

en

Van onze snelle iaaren.

Malherbe VIde B. bl. 176:

15

Oter / à tout // le mon/de.

De 1ste ARCHILOCHISCHE bestaat uit volkomen tweemaat; Godd bl. 4 op Abel:

Een herder onder lammekens,

Een lamk n onder herderen;

20

Zijn offer is god lief geweest;

Spreekt, nadat hii gestorven is.

Zijn leefbedrijf priist iigelijk.

Zijn dood van iider wordt betreurd.

en bl. 181:

25

Waar zal men een deugdriike vrouw

Bespeuren? en naar waardigheid

Haar priizen? als veel kostliker

Dan ooit robiinen zijn geacht.

Haar echtgenoot, haar lieve man

30

En

48 DERDE AFDEELING,

*En heer op haar zich gansch betrouwd.
Zijn hart geduurig haar bemint,
Die daarom heeft geens goeds gebrek.*

Reiz Belg. Graecis. bl. 561:

5 *Van osfen en van kalveren.*
bl. 562:

Een nieuw en ongemeen gedicht.

Malherbe II^{de} B. bl. 42:

L'oubli | ne sau|roit eff|facer. ||

10 De ALKAISCHE bestaat uit overvolkomen twee-
maat. God. bl. 72:

*Wanneer te bed gi zitt geleegen,
Zoo daal tot uwe nacht-gepeinzen.*

In het Fransch:

15 *Ce sont des armes meurtrières.*

De ALKMANISCHE bestaat uit overonvolkomen
driemaat. God. bl. 65:

*Hii is, gelijk een fraaie boom, geplant
Verdachtlik aan den kant van eene beek.*

20 *Cette arme meurtrière les tua.*

De I^{ste} HIPPONACTISCHE bestaat uit onvol-
komen driemaat. God. bl. 68:

Doet eenen eisch; hii zal gewis geworden.

Matthaeus XII, 49:

25 *Ziet miine moeder, ende miine broeders.*

De nos amours la tendre souvenance.

VIEFDE HOOFDSTUK. 49

De II^{de} HIPPONAKTISCHE, of hinkende, bestaat uit volkomene, manke, driemaat. Godd. bl. 26 op Beniamin:

*Met vleugelen des heils bedekt geduurig 's dag's.
Verscheurde 's morgens, als de wolf in hongersnood.* 3

De nos amours le tendre souvenir charme.

Dav. Iac. van Lennep, welke iongeling ook hier zijne uitmuntende gaaven en vluggen geest wel heeft willen ten toon spreiden:

Van onze liefde bliive moeder onkundig. 10

De II^{de} ARCHILOCHISCHE is volkomen driemaat. God. bl. 27:

Van goederen beroofd, en al zinn' kinderen.

en 41:

Zoo gii behouden hadt de rechte leere gods. 15

Reiz bl. 561:

Die nooit van eene krijgsbazuin wordt opgewekt.

Malherbe I^{te} B. bl. 2:

Nos plus sages discours ne sont, que vanitez.

en:

Ton absolu pouvoir a fait son lieutenant. 20

De II^{de} ANAKREONTISCHE is overvolkomen driemaat:

Wat kwelt de liefde's meisjes hart met wreede piinen!

Malherbe I B. bl. 8:

23

Le mepris effronté, que ces bourreaux me crachent.

De IIde ARISTOPHANISCHE is overonvolkomen viermaat:

Hoe zwijmt de kaars! het zonnelicht riist. hoor ik een geroep?

5 *De nos amours la tendre souvenance charmera.*

De IIIde ARISTOPHANISCHE is onvolkomen viermaat:

De haven in! wat slapt de wind! snij zeilen af! de mast neer!

10 *De nos amours la tendre souvenance plait à nos coeurs.*

De IIIde ANAKREONTISCHE is volkomen viermaat:

15 *Het eind' is hier; // ik groet Iäm//bus, V, die de wraak // voert in gedicht. //*

De nos amours la tendre souvenance doit charmer le coeur.

Z E S D E H O O F D S T V K.

Loopmaat.

In de Loopmaaten is de voornaamste voet de Looper. Tot de oneffen plaatzen echter laten zij toe een Looper, Driekort, en zomwiilen een Vinger; maar op de effen, behalven de voorge-
melden, ook een Offeraar en Weerflag. §

De PANKRATISCHE bestaat uit overvolkomen eenmaat:

Beste dichteres:

waartoe ik ook had kunnen gebruiken het gemeene dicht van Gleim: 10

Werde Siegerinn!

Il perit d'amour.

De ITHYPHALLISCHE, dat is stiiifstaande, is overonvolkomen tweemaat:

Span tijgers in, I//äcchus. 12

Malherbe Ve B. bl. 147:

D'absolus Arbitres.

De EVRIPIDISCHE is onvolkomen tweemaat: Matthaëus V, 39:

D 2

1716

52 DERDE AFDEELING.

Wie u

*Op de rechter wange staat,
Keer hem ook de andre toe.*

God. bl. 43 op Zimri:

5 *Die, belegerd, het paleis
In de asfche heeft gelegd;
En zich in der hitte gloed
Zelf, o moord! heeft dood gebrand.*

Malherbe II^{de} B. bl. 29:

10 *Plus, que n'en fit Iliou.*

Te ALKMANISCHE is volkomen tweemaat. God.
bl. 64 op Ioannes den Dooper:

*Wat wil | uit dit || kind gesworen, ||
? Welk kan | hupp'len || in de | moeder? ||
15 Hii de | grootste is || en de | kleinste, ||,
En de | luidste || en de | stilste. ||.
Sterre, | die de || zonne | voorgaat, ||
Erde | die de || zonne | nakomt: ||
Reept nog | uit met || doodde | tonge. ||*

20 Malherbe II^{de} B. bl. 29:

Nous n'avons rien, qui menace.

bl. 34:

Et ne tiens point ocieuses.

25 De BAKCHYLIDISCHE bestaat uit overvolkomen
tweemaat:

*'T kranzie wordt gevlogten uit gebloemt.
Quand de nos amours le souvenir.*

De eerste SAPPHISCHE is overvolkomen
30 driemaat:

Jupiter, vorst der goden en hun schepper!

Dav.

Day. Iac. van Lennep:

*Kunt ge, Laura, kunt ge Daphnis
haaten?*

Quand de nos amours la souvenance.

De Iste ARCHILOCHISCHE is onvolkomen driemaat: 5

Van de rust en van de liefde weet de Nacht.

Quand de nos amours la souvenance plait.

De Iste SOOTADISCHE is volkomen driemaat:

Niil betreft weer drooge landen; lustig op weg! 10

Day. Iac. van Lennep:

Liefde voert te wreede toortzen. oo ze branden!

Quand de nos amours la souvenance charme.

De IIde SAPPHISCHE is overvolkomen driemaat:

*Blinke | geel goud; | | schittere | diamant: | | 15
schoone | vrouw be||haagt.*

Day. Iac. van Lennep:

Goud, robijnen, zitt ge glansrijk; toch bij Ida niet.

Quand de nos amours la tendre souvenance plait.

De IIde SOOTADISCHE is overonvolkomen vier- 20
maat:

Thraciër, Proknee betreurt in zang nog uwe misdaad.

Quand de nos amours la tendre souvenance charme.

34 D E R D E

De II^{de} ARCHILOCHISCHE is onvolkomen viermaat:

*Hef de thyrsen, sla de trommels! zie, Lyaeus
spoedt al aan.*

6 *Quand de nos amours la tendre souvenance
nous revient.*

HIPPONAKTISCHE is onvolkomen, manke, viermaat:

10 *Klop de golven met de riemen; 't zeil gerekt!
en haastig voort!*

*Quand de nos amours la tendre souvenance char-
me et plait.*

ANAKREONTISCHE is volkomen viermaat:

15 *Spaar, Thalië, || spaar de | dichtaar; || verg van |
heilige || drift nu | niet meer! ||*

Dav. Iac. van Lennep:

*Wees, Thalië, wees me gunstig; leer me dichten
V ter eere!*

16 *Quand de nos amours la tendre souvenance charme
nos coeurs.*

ZEEVENDE HOOFDSTUK.

Van de Vingerige Maat.

De Vingermaat bestaat voornaamentlijk uit den Vinger; laat echter ook den Offeraar toe; doch geen anderen voet, behalven op de laatste plaats nu en dan den Looper.

Men geeve hier acht, dat de vingerverzen alleen, 3
niet bij twee maten, maar bij ééne worden af-
gemeeten.

ADONISCHE is dan onvolkomen tweemaat. Hoog-
duitsch; Koenraad Gesner bij God. voorrede bl. 12:

Wurket in | allen. | 19

Godd. bl. 39 op Adonia:

Deeze was | al te |

Haastig en | iivrig |

Tot de re|geering. |

en in de voorrede bl. 20 in het Fransch: 13

Briſe la | foudre. |

HYMENAÏSCHE is volkomen tweemaat:

Klinke de | fluite ver! |

1ste ARCHILOCHISCHE is overvolkomen twee-
maat. Piet. Leon. van de Kasteel; 20

Voegt de Ba|taaffche Tij|bul,

D 4

1ste

56 DERDE AFDEELING,

I^{ste} ALKMANISCHE is onvolkomen driemaat,
Piet. Leon. van de Kasteele:

*Vaardige / trouw bi de /
vriendſchap.*

9 I^{ste} SIMOONIDISCHE is volkomen driemaat:
Blink in / ziidene / kleederen.

II^{de} ALKMANISCHE is overvolkomen driemaat,
Piet. Leon. van de Kasteele:
't Heil der / volkeren / eer' bij het / eind.

30 II^{de} ARCHILOCHISCHE is onvolkomen viermaat,
Piet. Leon. van de Kasteele:
D' eerſten in / alle ge/westen, in / ieder.

III^{de} ALKMANISCHE is volkomen viermaat:
Gansch al/leen dus / zit ge, be/vallige? /

15 IV^{de} ALKMANISCHE is overvolkomen vier-
maat:
Leef te / ſtille; ge/heel 't ver/nuft V be/geeft.

I^{ste} STAESICHORISCHE beſtaat uit onvolkomen
viifmaat:

20 *Moiſſä, / wiik gode! / wilt ge uw' / zang u be-
klaagen?*

II^{de} SIMOONIDISCHE is volkomen viifmaat:
*Arcadië, uw roem / ieugdige / Partheno/pæus is, /
Dav. Jac. van Lennep:*

25 *Zoude dit coſt, te gering, me bekooren, onaartige?*
De

ZEEVENDE HOOFDSTVK. 57

De CHOERILISCHE is overvolkomen vijfmaat:
*'T aartige meisie bekranst zich het hoofd met wiin-
 gaard rank.*

De HELDENMAAT is onvolkomen zesmaat:
*Wonden zingt men, krijg, trompetten, Homerus, op 5
 uw maat.*

Italiaansch; Claud. Tolomei:

Questa per affetto tenerissima lettera mando.

Fransch; Steven Pasquier Recher. de la France
 VII, 12: 10

*Plus ie requiers, et plus ie me tiens sur d'etre refusé.
 of:*

Plus ie demande, et plus ie me tiens sur, qu'on me refuse.

Hoogduitsch:

Vnd Isaäc schertzet mit seinem weibe, Rebecca. 15

Koenraad Gesner bij God. bl. 12:

Es macht alleinig der glaub die glaubige seelig.

Hongaarsch, bij welken landaart het konstdicht
 even algemeen begreepen en aangenaam is, als
 het gemeene: 20

Nyarbami/kor iob/ban Fe/hus nak/ Szept tiize / lobban.

Nog eens Neerduitsch; Goddaeus, die eenige hon-
 derde voorbeelden geeft, bl. 1:

*Schrandere verstanden; naardien ik konde bemerken,
 Dat met gunste behaald was miin onriime gedicht- 25
 zel,*

*Waarin nogthans maar tweederlei soorte gebruikt
 was.*

*Zoo stel ik hier weer voor zulk slag bij meerdere
 formen, 30*

Op verscheide manier en maat van Grieksche Pöeeten.

58 DERDE AFDEELING,

Reiz vertaaling van de Ilias in zijn Belg. Gracc.
bl. 564:

Zing nu, Kalliopee, den zwaaren wrok van Achilles,
Die duizend rampen verwekte bij alle de Grieken,

5 En meenig krijgsman, uit edelen huize geboren,
Veel te vroegtijdig deed sneuvelen in de gevechten.
enz. Pier. Leen. van de Kasteele:

Heeft zijn ieuwigde zang Euroop oud Romen herin-
nerd;

10 En verlangt Natuur, dat hii eens in zeege-ge-
zangen

'T heil der volkeren eer', bij het eind der laatste
overheersching.

Dit vers, het eenvoudigste, als slechts uit twee.
15 derlei voeten bestaande, is tevens het schoonste
en volmaaktste van allen; de zeegepraal van Ho-
meer en Virgiel; aan het welk, indien ik zeide,
dat de menschen en wijsheid en finaak verschul-
digd zijn, men mij nu wel zou kunnen uitlag-
20 chen, daar men voor ruim twintig eeuwen niets
buitengemeens in mijn gezegde zou bemerkt hebben.

Het edele van dit vers, en bijna van dit alleen,
bij uitnemendheid de zesmaat genaamd, ligt hier
in, dat onder het opzeggen de stem gedwongen
25 worde alle de letters en greepen zoodaanig te
verbinden, dat, voor zoo verre de zin dit niet
belet, de geheele versreegel in éénen adem worde
uitgesproken, en niet dan een enkel woord schiine.
Deeze voortreffelijke eigenschap verkrijgt men door
30 de Snijding, of Caesuur, welke vierderlei is.

De

De eerste en voornaamste snijding is de *Viifhalvige*, wanneer na de twee eerste voeten eene greep overblijve, welke greep het einde zij van een woord; als:

Voegt de Ba/taaffche Ti/BVL.

Dit affnijdzél van vijf halfvoeten verdeelt de geheele zesmaat, die 24 tiiden heeft, in twee affnijdzels, waar van het eerste tot het laatste staat als 10 tot 14.

De tweede snijding is de *Zeevenhalvige*, wanneer na de drie eerste voeten eene greep overblijve, en het einde van een woord maake:

Voegt de Ba/taaffche Ti/bul ver/NVFT.

Volgens deeze heeft het eerste affnijdzél 14, het laatste 10 tiiden.

De derde heet *Derdelooperfche*, wannser in den derden voet een Looper valt, die het woord eindige:

De eerften in / alle ge/WESTEN.

Deeze deelt het vers in 11 en 13.

De Vierdelooperfche is, als de Looper, het woord eindigende, in den vierden voet valt, en den reegel in 15 en 9 tiiden verdeelt. Piet. Leon. van de Kasteele:

'K bidde u, / grootfte, ge/bied mi ge/RINGEN.

De twee Looperfche snijdingen zijn bij de Romeinen veel zeldzaamer, dan bij de Grieken; de Vierde vooral, zonder bijkomst der anderen, ontmoet men maar zeer weinig bij beide die volken.

Zomtijds, schoon niet dikwils bij de ouden, ziet men de smelting, in plaatze van de snijding, de woorden zaamenhegten. God. bl. 119:

Der wor/men fpiis, / oft' on/zuivere/biistere / drek zijn.

Dit

60 DERDE AFDEELING,

Dit vers is eigenlijk zonder sniiding; want *of*, de vijfde halfvoet, is niet het eind van het woord *ofte*, zoo als *te*, welk in het volgend *on* smelt; om welke rede *of* nu voor het einde genomen wordt. Zoo in de Ilias E, 384. 552. 899; Aen. I, 559 enz.

Het geen de oude Heldendichters dan voor alle dingen het meest vermiidden, was het verdeelen van hun vers in twee gelijke deelen of leden, 20 ieder van 12 tijden; waardoor het vers in het midden vancengescheiden wordt door eene rust, welke altijd het tegenovergestelde is, en het struifige uitwerkt van sniiding.

Rust en sneede zijn in de gemeene Kijfverzen van 25 12 of 13 greepen verward door Pels Dichtk. v. 205, 206 bl. 9; door Nil Vol. Ard. Gebr. der Accent. bl. 25; Restaut bl. 530; door anderen; en langen tijd door Huydecoper; zie deezes Proeve II B. v. 705 bl. 323, v. 1089 bl. 402, XV, 30 1164: doch deeze, naderhand door zich zelven volkomen te recht gebracht, wordt te onpas tegengesproken door Lelyveld op bl. 323 en 421 volgg. die zijne beslissingen niet op de beginzelen der Maatkunde, hem onbekend, gegrond heeft.

25 Het onderscheid van rust en sneede was reeds zeer goed bepaald door Verwer in zijne Idea Linguae Belg. cap. 20. De groote Boileau zelf heeft zich hier over niet naauwkeurig uitgedrukt, Art. Poët. v. 105:

30 *Que toujours dans vos vers le sens, coupant les mots, Suspende l'hemistiche, en marque le repos.*

Het is niet de zin, maar de aart van het vers, die

ZEEVENDE HOOFDSTUK. 61

die hetzelfde deelt. Snede valt altijd in een voet, rust altijd na denzelfven. Rust in het midden van een heldenvers is, als bij God. bl. 117:

*Van 't verslage gemoed over /// uw langduurige
kwaalen.* 5

Al waren in zulk een vers de sniidingen, vonden de ouden het echter zoo onaanneemelijk, dat, als men onder duizenden eens één in hunne Heldendichten ontmoet, zii het door een sluitteeken, punt, of scheidteeken, comma, in het leezen voor het oor onmerkbaar maakten. zie Homeer II. Z, 399; Virgiel II Aen. 566. 10

Zoodaanig een reegel van twee gelijke leden noemen zii bij uitneemendheid *gedeeld*; en achten hem zoo weinig geschikt voor ernst of deftigheid, dat zii hem alleen aan het bezingen van den dartersten en springendsten der goden toegewijd, en met ziiinen naam Priapus gedoopt hebben. Priaapen zonder smelting zoo wel, als zonder sniiding: 15

Als zii dan vergaderd /// waren, zeide Pilatus.
geloof ik niet, dat ooit in eenig oud heldendicht gebruikt ziiin, behalven mischien een enkel door den grooten Ennius, die onder de eersten was, welken bij de Romeinen het gemeene dicht tegen het zangkonstige verwisfeld hebben. 20

Eene andere uitwerking van de sniiding is, dat men nu en dan den overgebleeven halfvoet, als hii eene korte greep is, voor lang mag neemen; hetwelk de Grieken dikwiils, de Romeinen zich zeldzaamer veroorloofd hebben. Reiz bl. 564: 25

Tenprooi / verstrekt / TAN aan / raaven, gieren en honden.

V E L D

62 D E R D E

VELDMAAT is onvolkomen zesmaat; doch in-
diervoegc, dat de vierde voet een woord eindige:

*Veldzang | zingt men | best op 't |
rietie DER | herderen | op 't land.*

5 I^{te} IBYCISCHE is volkomen zesmaat:

*Dit bragt hun lot zoo mede. maar mii
lust nu te hooren; en.*

Dav. Iac. van Lennep:

10 *Iongeren, op nu, te velde, te velde,
gedienstige iongeren!*

V^{de} ALKMANISCHE is overvolkomen zesmaat:

*Dit bragt hun lot zoo mede. maar mii lust
nu te hooren; en ik.*

Dav. Iac. van Lennep:

15 *Breng me gebloemt, te bekoorlike maagd; nu
de roos bi de leeli gepaard!*

6 II^{de} STEESICHORISCHE is onvolkomen zeeven-
maat:

20 *Dit bragt hun lot zoo mede. maar mii lust nu
te hooren; en ik zal.*

II^{de} IBYCISCHE is volkomen zeevenmaat:

*Dit bragt hun lot zoo mede. maar mii lust nu te
hooren; en ik zal het.*

III^{de} IBYCISCHE is overvolkomen zeevenmaat:

25 *Dit bragt | hun lot | zoo mede. | maar mii | lust
nu te | hooren; en | ik zal het | hier.*

AGT

AGTSTE HOOFDSTUK.

Weerflagmaat.

De Weerflagfche maaten bestaan voornaament-
 lijk uit den Weerflag; ontfangen echter menig-
 vuldig den Offeraar, zeldzaam den Aanzetter;
 meermaal den Vinger, vooral in de blijfpelen;
 en dikwiils wordt de laafte greep, als zii over- 5
 fchiet, in twee korten opgelost.

De TRINICISCHE, of misfchien de PHRYNI-
 CHISCHE, bestaat uit volkomen eenmaat:

O wat is | de vlam heet! //

CHORISCHE is overvolkomen eenmaat: 10

Kom ik hem | te gemoed, // dan!

Iste ARISTOPHANISCHE is overonvolkomen
 tweemaat:

De beval, lige Cal||liopee. |

De SPREEKWOORDIGE is onvolkomen twee- 15
 maat:

Pas op, eer | Venus, Aag'th', // u genaa|ke.

Iste

64 DERDE AFDEELING,

Ite PINDARISCHE is volkomen tweemaat. God.
bl. 25 op Ioseph:

Boven an/dere viel // hem dub/beld recht. //

5 Ite ALKMANISCHE is overvolkomen tweemaat.
Door't win/dake trilt j en blinkt / de pekell/plas.

ARCHEVLISCHE is volkomen tweemaat en een
Tegenbakcher:

*De godin, op / haar kar // den Slaap / voeren//de,
blinkt aan. /*

10 IIde PINDARISCHE is overonvolkomen drie-
maat:

*Hevig is, / Tiber, uw // stroom mid/de
Thetis // te gemoed.*

Dav. Iac. van Lennep:

15 *Te gemoed wil ik V, nu ge toeft, te gemoed,
Galatee.*

IIde ALKMANISCHE is onvolkomen driemaat:

*Heliconsche godes, schenk kracht voor Ving'rige
verzen.*

20 STEESICHORISCHE bestaat uit volkomen drie-
maat:

*De bevallige wagt (Venus is min schoon.) u op het
ledekant.*

SIMOONIDISCHE is overvolkomen driemaat:

25 *De bevallige wagt // (Venus is / min schoon.) // u
op het / ledekant//ie.*

IIIde

AGTSTE HOOFDSTVK. 69

III^{de} ALKMANISCHE is overonvolkomen vier-
maat:

De beval/lige wagt // (Venus is | min schoon.) //
u op het | ledekan//tie, gereed. |

Dav. Iac. van Lennep:

5

Nu ter haast, | nu te veld, | nu te paard! | dat
op eens | uw' haa/ter onee/re bedek!

II^{de} ARISTOPHANISCHE is volkomen vier-
maat:

De beval/lige maagd // (Venus is | min schoon.) // 19
wagt, vriër, | u op het // ledekan//tie, gereed. //

NEEGENDE HOOFDSTVK.

Loopkiivermaat.

De voornaamste voet in de Loopkiivermaaten
is de Loopkiiver. Maar, om dat het hard luidt 15
dezelve met haar eigen voet te fluiten, kriegen
zij tot slot een Weersziikort.

De ARISTOPHANISCHE is eenmaat en één Weers-
ziikort:

Purpere dwin/gelanden. 20

E

ANA

ANAKREONTISCHE is tweemaat met één Weersziikort:

Mantua, daar / gii, Maro, werdt / gebooren.

SAPPHISCHE is driemaat en één Weersziikort:

5 *Virgilius, welke bii u, Mantua, werd gebooren.*
Dav. Iac. van Lennep:

*Lentegewasch, ieugdige bloem, geurige roos, be-
haagt mii.*

6 KALLIMACHISCHE is viermaat en één Weerszii-
10 kort:

*Virgilius, welke bii u, Mincius en Mantua, werd
gebooren.*

TIENDE HOOFDSTVK.

Kiifloopermaat.

15 **V**an de Kiifloopermaaten is de voornaamste voet
de Kiiflooper. Maar in haar eerste deel, daar zii
den Kijver hebben, kriigen zii graag dikwiils een'
Offeraar.

De PANISCHE, tenzii men PHALLISCHE moet
20 zeggen, bestaat uit overonvolkomen driemaat:

Faunus kom nu / tot ons, halve/godheid!

A F D E E L I N G. 67

ANAKREONTISCHE bestaat uit volkomen drie-
maar:

*Zorg verdwint bi / de lier; krachtig / is haar
invloed.*

Dav. Iac. van Lennep:

Toon dan, lieff' Amaryl, dat ge beminnen wilt.

5

Iste ALKAÏSCHE is overonvolkomen viermaat:

*Het vervloekte / gedicht des to/veraars raakte /
de maan.*

IIde ALKAÏSCHE is volkomen viermaat:

10

*Het vervloekte / gedicht des to/veraars raakt zon, /
en ook raakt maan. /*

Dav. Iac. van Lennep:

*D' oorlogswoede verheft zich te fel. hoe klinkt de
bazuin in 't rond!*

15

ELFDE HOOFDSTUK.

Iönische - van - kort - maat.

De Iönische maten van - kort verkiezen boven-
al haaren Iöniër - van - kort; en dulden zelden een'
anderen voet.

20

TIMOKRATISCHE is onvolkomen tweemaat:

Diamanten, / gepolijst.

E 2

ANA'

ANAKREONTISCHE, volkomen tweemaat. Dav.
Iac. van Lennep:

*Is het oirbaar te beminnen,
Nu ge weigert te behaagen?*

5 1ste SAPPHISCHE, onvolkomen driemaat:
Pas op uw hartie, bevalligste der eeuw.

Dav. Iac. van Lennep:

Amaryllis! ze bemint mii boven al.

10 1de SAPPHISCHE, volkomen driemaat. Ian Pas-
ferat bij Pasquier Recher. de la Fran. VI, 12:

Mine mes nerfs, / glace mon sang, / ride mon front. /
en:

Sote, trop tard / à repentir / tu te viendras. /

De m'avoit fait / ce mal à tort / tu te plaindras. /

15 Dav. Iac. van Lennep:

Nu bekroon haar; begeleid haar tot het outer.

PHRYNICHSISCHE is onvolkomen viermaat:

Venus is slim; / pas op uw hart, / ge bevalligste der eeuw.

Dav. Iac. van Lennep:

20 *Venus haat miin medeminnaar. ge behoed mii, Cytheree.*

ALKMANISCHE is volkomen viermaat. Ian Pas-
ferat:

Je le veux bien, / tu ne veux pas; / tu le voudras, /
ie ne pourrai. /

25 Dav. Iac. van Lennep:

*Ze betreurt u, nu ge wegvloodt; ze verhoort u,
nu ge ver zigt.*

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Iönische - van - lang - maat.

De Iönische - van - lang - maaten bestaan vooral uit haaren Iöniër - van - lang; evenwel onttrekken zij zich niet aan den Tweekiëver en Tweelooper. 5
Eene lange losfen zij niet ongaarne in twee korten op.

HIPPONAKTISCHE is overonvolkomen tweemaat:

Dwingland val op | uw' beurt.

Dav. Iac. van Lennep:

10

Mildaadige iongling.

PRAXILLEÏSCHE bestaat uit overonvolkomen driemaat:

Dwingland val op | uw beurt; straf is | uw loon.

Dav. Iac. van Lennep:

15

Grootmoedige Bard, eere beloon u!

SOOTADISCHE is overonvolkomen viermaat:

*Dwingland val op uw beurt; straf is het loon, dat u
toekomt.*

David. Iac. van Lennep:

20

Kom Thestylis, aanminnige kom, stel me de lier eens.

E 3

DER.

 DERTIENDE HOOFDSTUK.

Verseidene soorten van Maaten.

FALISCISCHE bestaat uit drie Vingeren en één Pyrrhichiër. Dav. Iac. van Lennep:

5 *Illt de bevallige Laura te gemoet.*

PHEREKRATISCHE heeft één Offeraar, één Vinger en één Offeraar of Looper:

Vorsten / 't purpere / kleed toont. /

Dav. Iac. van Lennep:

10 *Landrust! al te behaaglik.*

GLYKONISCHE heeft één Offeraar, één Loopkiiver, en één Pyrrhichiër:

'T bosch van / Parthenius / mishagt. /

Dav. Iac. van Lennep:

15 *Weg met zijde behangzelen!*

ASKLEPIADEÏSCHE één Offeraar, twee Loopkiivers, en één Pyrrhichiër. Godd. bl. 40. op Rehabeam:

Die door / 't oude beleid / bleef over ein / de staan. /

20 Dav. Iac. van Lennep:

Ver van 't vorstelik hof woont de genoeglikheid.

A F D E E L I N G. 71

Itte ALKAÏSCHE heeft één Offeraar, drie Loopkijvers en één Pyrrhichiër:

*Vw Zoon, Aeacus ach en Thetis! is door Paris hand
gereld.*

Dav. Iac. van Lennep: 5

*Boschie, uw lieflike koelt schenkt me de rust, die de
paleizen haat.*

TREVRDICHTMAAT bestaat uit twee Viifhalvige
affniidzels; het eerste Heldmaatig, het tweede
Vingerig. Godd. Voorrede bl. 36: 10

*Die slicht/ten menschen; | deeze de | groote
godden. |*

Deeze wordt bijna nooit gebruikt, dan onder cene
zesmaat. Godd. bl. 10:

*Merkt, dat daar buiten was ganschliik geene be- 15
houdnis:*

Zoo is er alleen heil in de gemeente godes.

en bl. 21 op Esau:

*Was dit niet schand'lijk, voor 't slimst het beste te
geeven, 24*

En voor dit tiidliik d' eeuwige ruime volheid.

Dav. Iac. van Lennep:

Eere, Bataaf, uw held! o zee, vergeet ge De Ruiter?

Hem, door Mars begeleid, vreesde Britanie, vol angst.

Claud. Tolomei: 25

Quæta per affetto tenerissima lettera mando

A te che tratti barbaramente noi.

Etienne Iodelle bij Pasquier Recherch. de la Fran-
ce VI, 12:

Phoebus, Amour; Cypris veut nourrir, sauver et orner 30

Ton vers, coeur et chef, d'ombre, de flamme, de fleurs.

72 DERDE AFDEELING,

Pasquier :

*Rien ne me plait, si non de te servir, chanter et orner ;
Rien ne me plait, mon bien ; rien ne te plait, que
ma mort.*

- 5 *Plus ie requiers, et plus ie me tiens sur d'ctre refuse,
Et ce refus pourtant point ne me semble refus.
Discours mensongers, traîtreux oeil, apre cruauté,
Qui me ruine le corps, qui me ruine le coeur.*

Gilles Durant p. 153:

- 10 *Yeux, le superbe palais et la retraite d'Amour.*
Ioannes Gyöngyösi, een Hunaar:
*Nemzetek! Anynya/nakkit e/gesz Eu/ropa tsu/danak/
Tart vala, / kit kecs/reg, köz nemes ; uri se/reg, /
Ket Haza / tsokol/siad ham/vat ; Duna / mentibe/
15 Szoriad, /
Vgy vala / mint kegye/lem / Trezia / Lelke ve/lem.*

AEOLISCHE bestaat uit éénen der tweegreepige
voeten voor de eerste plaats, en vier Vingers.
Dav. Iac. van Lennep:

- 20 *Mogt uw' keus in het einde me, meisie, begunstigen!*

De GEKORTSTAARTTE is de zesmaat; maar door
een Pyrrhichiër, in plaatze van een Offeraar, be-
sloten:

- Zing nu, / Kallio'pee, den / zwaaren / wrok van
25 A/maryl.*

De PRIAPEÏSCHE bestaat uit eene Glyconische
en eene Pherecratische. Dav. Iac. van Lennep:
*Is dan 't minnen onaangenaam? noemt-g' een kusie
veracht'lijk?*

DE RTIENDE HOOFDSTVK. 73

PHALAEISCHE, of ELFGREEPIGE, bestaat uit één Offeraar, één Vinger en drie Loopers. Godd. bl. 100:

*Daar verkwikt hii het angstig hert; ter eere
Ziins naams leidt hii het op de rechte baane.* 5

Dav. Iac. van Lennep:

Veinzend haat ge de min, bekoorlik' Ida.

en:

Weldan! Cynthia, blijf dan ongevoelig.

Nic. Nisot tot lof van de Historie der Vogelen 10
van Pierre Belon:

*Auiourd'hui ie me vanterai de chapter
Vn vers digne de toi, de chanter un vers,
Non encore reçu. Je veux raconter
De toi, Pierre Belon, cet heur, ce grand heur, 15
Qu'en ton docte labeur le docte François,
Qu'en ton docte labeur le simple François
Reçoit, continuellement relisant
Ta seconde leçon. etc.*

SAPPHISCHE heeft één Looper, Offeraar, Vin- 20
ger en twee Loopers:

Faunus | uw schrik | en geluk | is, Na/pacën.

Achter drie reegels van deeze voegen de Dichters
doorgaans ééne Adonische. Godd. bl. 51 op Iothan:

*Heeft zich hiernamaals wel in al gekweeten, 25
Landen en luïden geregeert bekwaamliik,
En beheerscht voorders de viïanden al met
Braave triomphen.*

Dav. Iac. van Lennep:

*Schoonste der velden, boven al gepreezen, 30
Die met het bloed zitt van Adoon bepurperd;*

74 DERDE AFDEELING,

Roosie, wat treurt gii? Galatee bemint u.

Treurt ge dan immer?

Echter op zijn struik is het ongevallig.

'K moet het u plukken, Galatee, me lieve;

5 *Daar op uw' boezem zal ik het geplaatst zien.*

Treurt-ge nu, roosie?

SAATVRNISCHE bestaat uit onvolkomen Kiiſmaat-
ſche tweemaat en Stiifftaande:

Op zee / en aard // ren, I // ſis, / met los / haar ge / vloden. /

10 Dav. lac. van Lennep:

Hoe dus? begon de dans niet? geef me dan de lier toch!

Iſte ARCHILOCHISCHE bestaat uit onvolkomen
Weerſlagſche tweemaat en Stiifftaande:

Van het hof / de tiran // wederom / komt; / wraak is /

15

in den // ooge. /

De LOFSPRAAKIGE bestaat uit een Vingerig
en een Kiiversch, Viifhalvig, affniidzel:

Fraaiere / verzen och / of / de Muſſe mii / gaf! /

Dav. lac. van Lennep;

20 *Ziet ge bevallig alom de reiën hupp'len?*

Schoone Neera, gelieft het u te dansen?

KIIFTREVRMAAT bestaat uit een Kiiversch en
een Vingerig, Viifhalvig, affniidzel:

Het beek / ie ver / kwikt / grazige / velden en / hout. /

25 IIde ALKAÏSCHE bestaat uit een Vingerig, Viif-
halvig, affniidzel en twee Loopers:

Vw bloſ, o / heldere / maan, / wind be / duidend'. /

IIIde

DE RTIENDE HOOFDSTVK. 75

III^{de} ALKAÏSCHE is een Kiiversch Viifhalf en twee Vingers. Godd. bl. 47 op Athalia:

Dees' vrouwe bii/ster / grouwelik / heeft gewoedt.

Na zulke twee Alkaiſche laaten de Dichters door- gaans eene Kiifverſche, overvolkomen, tweemaat -5 volgen, en vervolgens eene Alkmanifche van twee Vingers en twee Loopers. Godd. bl. 32:

Ik haat gemeen volk ; 'k wiize ze gansch'lik af.

Weest toch gerust : want nieuwe gedichten , en

Door mij bedacht , ik zinge voor de

Iofferen ende de iongelingen.

10

II^{de} ARCHILOCHISCHE beſtaat uit viermaat- Veldmaat en drie Loopers :

Och dat u ; / visſcher ; / 't ſnoer ont/vallen is / in de / diepe / plasfen !

15

GALLISCHE KIIFMAAT beſtaat uit onvolkomen Kiiverſche tweemaat en één Weerſlag of Offeraar met twee Kiivers :

Zie 't tee/re wind/je kroes/ſſen , / Thetis , u/we mal/ſche golf. /

20

Dav. Iac. van Lennep :

De wijn verhit de zinnen en het hoofd ; de liefde 't hart.

III^{de} ARCHILOCHISCHE is Vingerig Viifhalf met volkomen Kiiftweemaat :

25

Fraaiere / verzen och / of / de Mu/ſe mij / gegee/ven had ! /

Dav.

Dav. Iac. van Lennep:

'T veil nu bekransfe dit hoofd; Neaera breng me robben hier!

IV^{de} ARCHILOCHISCHE bestaat uit volkomen
5 Kiiſtweemaat en een Vingerig Viiſhalf:

*Hoor! d' Inſdiaan, // die Bacchus eert, // ſlaat nu
al | op de trom; | hoor!*

Dav. Iac. van Lennep:

10 *Ei toef! ze vlucht haar bruidegom; vrecgde, nu vluchtge met haar.*

VEERTIENDE HOOFDSTVK.

Beſluit van het Konſtdicht.

Dit Konſtdicht, welk ik tot dus verre verhandeld hebbe, is van zinen oorfprong af tot heeden, dat is ruim 30 eeuwen lang, zonder eenige
15 tuſſchenpoozing, niettegenſtaande de onkunde der middeleeuwen, door zoo veel Dichters beoefend, als er in de lente bladen en bloemen voor den dag komen. Nog werkelijk maakt dezelfs
leezing in Griekſch en Romeinſch, dezelfs beoefening in het Latijn, het vermaak en nuttig
20 verdrif uit van zeer veeln bij alle beſchaaſde volken in Europa. Welke omſtandigheeden, zoo als zij aan de eene zijde toonen, hoe algemeen
dit

dit Dicht geschikt is voor den smaak van ieder mensch, zoo ook aan de andere, dat het niet zoo ongemakkelijk is, als het aan eenen nieuweling wel schiinen kan.

Om mij nu niet breeder uittelaaten over de uitwerking en de voordeelen van het Konstdicht; zal ik alleen nog vraagen, of wel iemand, die het gezegde over het Gemeene- en het Konstdicht vergelijkt, twiifelen kan, of die geenen zich bedrogen, die beweerd hebben, dat men in de hedendaagfche taalen, zoo wel als in de oude, in de dichtkonst achtfloeg op of zich bond aan de lang- of kort-heid van letters of greepen; of dezulken hun eïgen denkbeeld wel ontwikkeld en verstaan hebben; of zii wel ooit de lang- of kort-heid bepaald of befchreeven hebben? dan wel, of niet alles, wat zii van de hoegrootheid der greepen gezegd hebben, veelcer toegepast kan en moct worden op derzelver toon, en hoogte en laagte, of fchel- en dof-heid.

Schriivers van minder belang kan men wel verzwiiigen; maar het is voor de gevolgen niet onverschillig, dat de groote Huydecoper, wiens onfterffeliike verdienften voor onze taal door ééne of meerdere fouten niet zullen verdonkerd worden, mede in deeze verwarring gevallen is, Proeve II B. v. 1089 bl. 403. 406. 413. 414. 416. Andries Pels had in ziiine Dichtkunst v. 175 bl. 3 de waarheid beter, ia volkomen, gevat:

De Trant beftaat bij ons alleenlijk in den Toon. verg. v. 665 bl. 27; En de kundige en verftandige Kunstgenoot van Nil Volentibus Arduum in eene

eene Verhandeling van het Gebruik der Accentus of Toonen, die bl. 18 zegt:

Vit eene zekere schikkinge der Accentus of Toonen ontstaat de Trant in de Nederduitsche vaarzen; en niet uit de langte en korte der lettergreepen, gelijk sommige meenen.

Welke les hii in het vervolg met toepasfing ontwikkelt.

Hoe verder men niet alleen de oudheid, maar zelfs die gelukkige eeuw der herftelling van geleerdheid, de 14de, achter den rugge gekreegen heeft; hoe meer men het beneden zich heeft begonnen te reekenen zich in het onderzoek van kleinheden der taalen diep in te laaten; vooral de lieden van zoogenaamd aanzien; en hoe meer men tevens het fpoor in alles is biifter geraakt. Het is vooral in onze hoogvliegende eeuw, dat het ongegrondfte en valsche zaamenftel zich vrij algemeen gevestigd heeft.

Een der uitfteekendfte en gevaarlijkfte voorbeelden, die *grootte* met *lengte*, en *kadans* met *zang* verward hebben, is Marmontel in zijne Poëtique, vooral in het zeevende hoofddeel; de gronden volgende van Olivet, en zoo min over de Toonen, als over het gewaande gebruik van de grootheid der huidige greepen, iets vasts of bepaalds aan de hand geevende. Olivet zelf, om toon en grootheid te onderscheiden, verwacht niet te min beider uitwerking en vermogen; hoe zeer hii om zijn geduld en zeedigheid onze hoogfte dankbaarheid en lof waardig is.

Men verbeeide zich niet, dat hii, die het Konstdicht

VEERTIENDE HOOFDSTVK. 79

dicht den voorrang geeft boven het Gemeene, daarom de opmerking en waarneeming der Toonen verwerpe of verachte. in het tegendeel, derzelve beschouwing is allernuttigst, iaan noodzaakelijk, voor de vorming van het Konstdicht zelf, 5 en maakt er bijna alleen de welluidendheid van uit. maar de Toonen alleen zijn nooit in staat kadansfen met evenredigheid voorttebrengen.

De verdere vergelijking der beide foorten van dicht, en het bewijs van derzelve verschillende 10 kracht, nu aan anderen overlatende, wil ik het echter wel onbewimpeld waagen mijn gevoelen in twee woorden optewerpen:

Nooit zal men de Muziek weder tot die hoogte brengen, waarvan men bij de Ouden wonderen 15 leest, en de beroemde Rousfeau zulke groote denkbeelden opgeeft; of de Poëzii en Welsprekendheid tot die volmaaktheid, welke alle eeuwen en volken aan die der Grieken en Romeinen hebben toegekend; voor dat men volgens hunne 20 gronden deeze beide Konsten weder onaffcheidelijk vereenige.

 VIERDE AFDEELING.

Gemeenkonstdicht.

- N**a het verhandelen van het Gemeene- en het
 Konst-dicht, moet ik nu nog van eene soort van
 Dicht spreken, welke tot geene der beiden vol-
 5 komen kan gebragt worden; als wel aan de eene
 zijde de lettergreepen niet weegende of meetende,
 maar aan den anderen kant door den toon haare
 versreegels bij nabootzing schikkende naar de
 maaten van het Konstdicht.
 10 Hoe zal ik dezelve noemen? ik weet geen gepaster
 naam, dan dien van *Gemeenkonstdicht*; schoon de oude
 Letterkundigen, meen ik, haar onder de Gemeene
 begreepen hebben, en mogelijk niet te onrecht. Ik
 plaatze dezelve na het
 15 Konstdicht, om dat zij zonder deezes regelen te
 kennen niet kan begreepen worden, en zekerlijk
 na het zelve schiint gebooren te zijn.

Ramler volgt dus de manke Hipponaktische Klievermaat van Katuls 31ste Gedicht:

- 20 *O Sirmio, du perlchen aller halbinseln
 Vnd aller inseln, die Neptun in landsen
 Vnd grosen meeren hegt! wie gern, wie frohlockend
 Besuch' ich dich! noch kann ich kaum mir selbst trauen,
 Dafs ich der Thyner und Bithyner flur wirklich
 25 Verlassen hab', -und dich nun ungestoert sehe.*

De

De II^{de} ARCHILOCHISCHE van denzelfden, ged. 4:

*Ihr, lieben gæste, dieser segler, den ihr seht,
Sagt, dafs er von den schiffen das geschwindeste
Gewesen sei. Kein kiel, so vogelschnell er schofs.*

Dus heeft Piet. Corn. Hooft uit de Vingermaat 5
de II^{de} ARCHILOCHISCHE nagemaakt:

Dartele duiven, en zwaanen en musfen.

en:

Klaare, wat heeft er uw hartie verlept?

Het voornaamste en tevens oudste voorbeeld van 10
dit slag is de nagemaakte zesmaat; als in welke
reeds in de derde eeuw de Africaan Commodianus,
in eenige honderd reegels, zijne onderwiizingen
tegen het heidendom in gemeen Latijn ge-
schreeven heeft. Zie hier zijn begin:

Praefatio nostra viam erranti demonstrat, 15

Respectumque bonum, cum venerit saeculi meta;

Aeternum fieri, quod discredunt inscia corda.

Ego similiter erravi tempore multo,

Fanaque prosequendo, parentibus insciis ipsis. 20

Abstuli me tandem inde, legendo de Lege.

Testificor dominum; dolco, pro civica turba!

Insicia | quod per|dit, per|gens deos | quædere | vanos. |

Ob ea | perdo|ctus ignaros | instruo | verum. |

*In lege | praecepit Domi|nus coeli, | terrae, ma| 25
risque. |*

Noli|te, in|quit, ado|rare | deos in|anes, |

De mani|bus vestris fa|ctos ex | ligno vel | auro; |

Indi|gnatio | mea ne | vos dis|perdat ob | ista. |

Derzelver afmetting komt mij nocillik voor; en de toon niet altijd vast, of ten minste ongemaklik te vinden. Daar ik niemand weete, die deeze foort gefcandcerd heeft, heb ik eenige reegels naar mijn
 5 begrip afgemeeten. Voor zoo verre zii altijd zes Voeten, of Vingers of Offeraars, verbeelden, bevatten zii van twaalf tot zeventien of agttien greepen; even als de Konst-zesmaat; zie 3de afdcel. 7de hoofdt. bl. 57.

10 Wat den toon betreft, meen ik, dat zii, bijzonder in het Latiin, denzelven altijd op de voorlaatste greep van het vers hebben; v. 246:

Mare ebrio, cruao, perituro creditis viro.

Een Gemeenkonst-zesmaat uit de zevende eeuw,
 15 bij Muratorius Disfert. 40 p. 681 B:

Licet in lacrimis fngultus verba erumpant.

De te | certisfime tu/us difcipulus | loquor.

En geen wonder; wiil dezelfde eigenschap plaats heeft in de waare Latiinſche Konst-zesmaat, be-
 20 halven allcen, wanneer zii met een enkel woord van éene greep eindigt; welk geval daarom in de Gemeenekonst-zesmaat in het Latiin nooit plaats ſchiint te hebben.

Het Grieksch ſchiint aan deezen reegel niet onder-
 25 worpen te zii, zoo min, als in ziiin waare Konst-zesmaat; als blijkt uit een Gemeenkonst-zesmaat uit de zesde eeuw bij Montfaucon Palaeogr-boek 3 bl. 220:

Ἐπιφιλὸς κυρίως, δυνατός, φιλοστοργός, ἀμώμος
 Δός μοι νῦν συνησιν, καὶ μοι νῦν στόμα πλήρωσον
 Πνεύματος ὁσίου, βασιλεῦ, Χριστέ λυτρωτὰ,
 Ἀυτοκράτορ, θελημα ἁγίου ἔκχεσον εἰς ἡμᾶς,
 Ὅπως ἂν μαθῶ ἀψευδῶς σοῦ ῥήματα λαλεῖν.

9

Hupseelos kurios, dunatos, philostorgos, amomios,
Dos moi nuun sunesin, kai mou nuun stoma pléerooson
Pneumatos hostiou, basileu, Christe lutrotà,
Autokrator, thelema hagion ekcheon eis heemaïs,
Hopos an mathoo apseudoós sou rheemata lalein.

10

En evenwel meene ik, dat ook deezē Grieksiſche verzen moeten geleezen worden, als of 'er op de voorlaatſte greep een toon ſtond.

Deeze foort van dicht is, naar miin inzien, dezelfde, als welke nu zedert eenige iaaren dichters van de grootſte gaaven en verſtand zoo algemeen in Duitschland hebben ingevoerd, en nu werkelijk mannen van niet mindere verdienſten in onze Nederduitſche taale beproeven; bii voorbeeld Zachariae Murner in der hoelle:

20

Singe, scherzende Muse, die groſſen heroischen thätén,
Vnd den klüglichen tod von einem unsterblichen káter;
Welcher den / schwarzen Coſcytus beſſchift. und /
seine ge/beine, /
Gleich den ge/beinen der / helden, mit / marmor be-
deckt geſſehen! /

25

Klopſtock Meſſias:

Sing, unsterbliche seele, der suendigen menschen er-
loefung,
Die der Meſſias auferden in seiner menschheit vollendet,

30

*Vnd durch die er Adams geslechte die liebe der gotttheit
Blit dem blute des heiligen bundes von neuem ge-
schenkt hat.*

Stolberg Iiade:

- 5 *Singe, Goettin, die wut des Peeleëiden Achilleus,
Welche verdrvend den Griechen so vielen iammer be-
reitet.*

Vofs Odyssee:

- Sage mir, Muse, die thaten des vieltgewanderten
10 mannes,
Welcher so weit geërrt, nach der heiligen Troa zer-
störung.*

Van de Kastele in Fingal:

- Onder een ruischenden boom, niet ver van de wallen
van Tûra,
15 Zet Cuthullin. zÿn speer stond tegen een steenrots;
en naâst hem
Lag zÿn schild in het gras. Hÿ dacht aan den dap-
peren Cárbar,
20 Dien hÿ verfloeg in 't gevecht; toen / Moran, de /
schildwacht van / 't zeestrand, /
Fithils / zoon, hem verscheen, en hem / toeriep:
op! / op nu! Cuthullin! /*

- De nieuwe dichters in deeze soort zÿn niet zoo
25 bedacht geweest, als de ouden, op de snijding,
en op het vermiiden van de rust. De vier snij-
dingen, bÿ voorbeeld, ontbrecken bÿ Klopstock
in den Mesias, J^{ae} gez. bl. 4 einde:

- Mein er/waehltes, ge/liebteres / augen/merk! Vnd o/
30 Kanan. /
Ramier 61 ged. van Katul v. 39:*

Den

*Den ſie ſo graufam tadeln. Vielleicht daſs ieder ſie's
heimlich.*

Een Priaap heeft Klopſtock II^{de} gezang bl. 29:
*Dein und unſer geburtsland! /// komm gen himmel
zuruecke! ///* 5

Ramler v. 46:
*Aber wenn ſie, vom ſcharfen nagel gebrochen, ver-
bluehet.*

Hetwelk ten minſte draagliker valt in het boer-
tig gedicht van Zachariae, Murner in der hoelle, 10
Iſter gez. bl. 104, 5:
*Einfame boeden durchirrt, /// und legionen von rat-
ten. ///*

Met eene Pherecratiſche ſluit Karl Wilh. Ramler
vier Glyconifche, op het voorbeeld van Katul in 15
ziin huwlikslied op Iulia en Manlius 61, 201:
*Ein Torquatchen, ein ſueſes kind,
Lieg' im ſchoofſe des muetterchens,
Strecke freundlich die haendchen aus,
Laechle lieblich den vater an* 20
Mit halb offenem muendchen.

Dezelfde Ramler heeft eene Iſte Alkaiſche wil-
len navolgen van het 30^{ſte} gedicht van Katul:
*Kannſt du mich ſo verrathen, ſo graufam mich taeu-
ſchen, du falſcher?* 25

doch dit is het eenige vers, waarin hii mii
voorkomt geen feil te begaan, onder twaalf.
vergelijk III^{de} afdeel. 15de hoofſt. bl. 71, 1.

Het Treurdicht volgde Gilles Durant, achter de
Pasia van Bonnefons, bl. 219:

*Qu'est devenu ce bel oeil, ce bel oeil, de mon ame la
clairte,*

5 *Dont mille flammes Amour et mille traits deroboit ?
Qu'est devenu cette bouch', et ce ris gracieux, et ce
parler,*

Dont ma Diane fouloit hommes et dieux etonner ?

10 *Qu'est devenu cette iou' et d'amour et de honte le
pourpris,*

Où mille roses Amour sur mille liz etaloit ?

*Qu'est devenu le fin or de ce poil prime frisè, reluisant,
Dont milles lesfes Amour et mille reths faconnoit ?*

*Qu'est devenu cete main, que l'epouse de Tithon avou'
roit;*

15 *Main, bel outil amoureux; main, qui la neige ef-
facoit.*

*Qu'est devenu de Cyther', et d' Eryc', et de Cypre
le plus beau?*

20 *Soubs cete tombe l'honneur gist et du mond' et d'A-
mour.*

waar men in de laatste uitgaaf voor *et leest è,
etoner, cete, efacoit.*

1 Ioh. Henr. Vofs in zijne aanmerkingen op Virgiels

25 Landb. gef. I, 338 beschrijft dus de maand Maart,
volgens Ovidius III Feestd. 235:

*Auch der winter mit starrendem frost entweichet nun
endlich;*

*Vnd, von der sonn' erwærmt, thauet der stikende
schnee.*

30 *Junges laub bekleidet die nackenden aeste des baumes,
Vnd*

*Vnd an dem rebenſchofs blaecht ſich der lebende keim.
 Auch das ſchuechterne gras, das lang' im boden ge-
 ſchmachtet,
 Strébt auf heimlicher bahn mutig zur linderen luſt.
 Ietzt iſt fruchtbar die flur, ietzt wimmelt die au von 5
 erzeugung;
 Ietzt im gruenen geſproſſ bauet der vogel ſein haus.*

Ramler ged. 65 van Katul:

*Konon, der alle lichter des weiten himmels erforschet,
 Vnd der ſterne zahl, aufgang und untergang weiſs; 10
 Auch warum ſich der glanz der regen ſonne verfinſtert,
 Vnd zu beſtimmter zeit manches geſtirn ſich entfernt.*

De Priapëiſche heeft Ramler willen volgen in ziine
 vertaaling van het 17de ged. van Katul:

*Moege dir doch nach wunſch und willen dein brueck- 15
 lein ſo feſt ſiehn,
 Dafs ihm ſelbſt der Salier heilige ſpruenge nicht
 ſchaden.*

maar den aart van die maat geheel niet begrepen.
 Zie III, 13 bl. 72, 26. . 20

De Phalaecifche, waarvan zie 3de afdeeling, 13de
 hoofdf. bl. 73, 1 komt mii voor, dat een gemeen
 dichter in het begin der derde eeuw door den toon
 heeft uitgedrukt, welke voorkomt in de Antholo-
 gie van Burman 11de Boek 106de punt: 23

*Pulcrum, quòd vides eſſe noſtrum regen,
 Quem Syrum ſua detulit propago,
 Venatus facit et lepus comesus,
 De quo continuum capit leporem.*

De voor *Ev* heb ik genomen uit het Paltzifche handschrift. Dergelijke is het 107de biifchrift. Ramler in zijne vertaaling van Katuls 42te ged. aan eene hoer:

- 5 *Kommt zusammen, ihr hendekafillaben,
Daher, dorthen, so viel ihr seid, kommt alle!
Eine schaendliche metze will mich aufziehen,
Eure taefelchen mir nicht wiedergeben.*

En van het 43te aan het meisie van een Formianer:

- 10 *Sei gegruefset, du, nicht von hueblicher nase,
Nicht von niedlichem fufs, noch schwarzen augen,
Langen fingerchen, oder trockenem munde!
Du, beim himmel! von keiner feinen sprache,
15 Du, des prafers aus Formiae geliebte,
Wirst in dieser provinz fuer schoen gehalten?
Vnsre Lesbia wird mit dir verglichen?
O iahrhundert, wie dumm und albern bist du!*

Drie Sapphifche, gevolgd van eene Adoonifche, heeft

- 20 *Cramer 1ste boek 3de gedicht:
Wenn sich, o gott, mein geist zu dir erhebet,
Dich suchet, dich zu finden sich bestrebet,
So muesß er nicht an eitelkeiten denken;
Dich muesß er denken!*

25 Ramler II ged. van Katul:

- Mein Aurel und Furius, ihr gefachrtten,
Eures freundes, ging' er auch bis zum Ganges,
Ging' er ans Eoische meer, das fernher
Braufend den strand peitscht.*

Drie

Drie Asklepiadeïsche met een Glycoonische, geloof ik, dat Klopstock heeft willen schrijven, naar het voorbeeld van Horatius I Od. 15, in zijne opdragt der Mesfiade:

Welchen koenig der gott ueber die koenige 3
Mit einweihenden blick, als er gebohren ward,
Sah von hohen olymp; diefer wird menschenfreund
Sein, und vater des vaterlands. 4

De dichters onzer dagen beezigen ook veel het Alkaiisch. Bilderdyk Verlustig. bl. 97: 10

O edel voorwerp onzer bedoelingen,
Volschoone deugd! maar zwaar ter betrachtinge!
Wat is het schoon voor u te sterven!
'T aak'ligste, gruuwzaamste wee te liiden!

Bij welke voorbeelden ik mij in dezen verkieze 15
 te bepaalen; voor anderen overlatende meerder naagebootste maaten te verzaamelen.

Te weeten het was mijn voorneemen niet deeze stof te voldingen; maar slechts aan zoogenaamde ongeleerden den weg tot de kennis der Griekische 20
 dichtmaat te openen, en tot het afmeeten van de Mesfiade van Klopstock.

E I N D.

I^{te}. *Vitweiding, over de letter Y.*

Onder de veelerleië gevoelens over de letter *y* wil ik ook het miine waagen; of liever de bevestiging van dat van Hoogstraaten en Kluit, in
 5 hunne Naamwoorden op deeze letter *Y*. Ik vermoede, dat zii zonder genoegzaamen grond, en door onkunde in de hedendaagsche taalen is ingevoerd; en zie daarom van derzelver gebruik in het algemeen af. Ik vrees evenwel, dat deeze
 10 letter in de Noordsche taalen al zeer oud is. Indien Ten Kate 1te Deel bl, 79 naauwkeurig nagedrukt heeft, vinde ik de *y* gebruikt in het midden der neegende eeuw. Over derzelver oudheid, als mede over de *ij*, waarin ik geene andere
 15 kracht zie, dan der dubbele *i*, of *ii*, vergelijk van Lelyveld op Huydecopers Proeve VI, 581 bl. 190. De Duitschers, Engelschen, Franschen, schriiven *May*, wii *Mey*, allen voor het Latiinsche *Maii*. De oorsprong van deeze letter, dunkt mi, dat
 20 dusdaanig geweest is. De Grieken noemden hun *u* upsilòn, en schreeven dezelve in kapitaal *Y*, in klein *υ*. want de Romeijnen teekenden deeze letter met hun *u*, of liever *v*, zoo als blijkt uit het Grieksche *μῦς*, uitgesproken *muus*, in het Latiin
 25 *mus*, en beteekenende *muis*. enz zelfs schreef Ennius noz altijd *Purhus* voor *Πύρρος*, en *Fruges* voor *Φρύγες*. zie Ciceroos Orat. c. 48 §. 100.
 doch,

doch, denkeliik vindenden, dat hun *u* niet in alle woorden met de *upsilôn* der Grieken in geluid overeenkwam, wilden zii de Griekfche letter zelve, zoo na moogelijk behouden, en fchreeven daarom naderhand der Grieken *Υμήν* in het La- 5
 tiin *Hymen*; *συλλαβή*, *syllaba*, *Φρύγες*, *Phryges*, enz. het zii dan, dat zii deeze figuur of karakter *y* ontleend hebben van der Grieken kapitaaie *T*, of van hun tweeklank *ui*, welke de Grieken fchreeven *οι* of bii wiize van karakter *υ*. zelfs gebruik- 10
 ten de Grieken zomtiids enkel *ο* om *οι*, dat is volgens huidige spelling *ui*, uittedrukken, zoo als *Athenaeus* getuigt Boek XI hoofd. 5 bl. 467, 4. De klank deezer figuur fchiint bii de Romeinen omtrent overeengekomen te hebben met de dub- 15
 beie *ii*, zoo als de Duitschers die nog uitspreken, de Overrijsfelchenen zelfs de Goudenaars zeggen *Iisfel*; de Franschen, haar *i Grec* noemenden, dezelve nog uitspreken in *Hymen*, *hymne*, enz. fchoon ditzelfde volk, zoo dra er op deeze *y* 20
 een medeklinker volgt, gelijk als met hunne enkele *i* plaars heeft, deeze *y* eveneens, als wii Hollanders, misfchien de eenigen onder de Nederian-
 ders, in andere woorden uitspreken; *νύμφη*, *nympha*, *nymphe*. ik zeg in andere woorden; 25
 want in dit woord zeggen wii *nymph*, zekerliik van de verfchillende Fransche fchriifwijze *nimphe*. met de Hollandfche uifpraak zeggen de Franschen ook *simbole*, *fyntaxe* enz. Deeze figuur bezigden de Romeinen vooral in Griekfche eigen 30
 naamen, of van landen of plaatfen, en in Griekfche kunsternen, die niet dageliiks in het ge-
 fprek

spreek voorkwamen; nooit in Latijnsche woorden. zie Probus bl. 1390, 20, Terentiaan v. 135, Diomeedes bl. 421, 7, Prisciaan bl. 540, bl. 543, 45.

- 5 In zulke woorden zelfs, die door het meenigvuldig gebruik als met het burgerrecht der Romeinsche taale begiftigd waren, verplaatsten zii der Grieken opsilōn door hunne enkele *i*, als in ὄλη, *filva*; enz. zoo als nog de opschriften op Romeinsche steenen en de oudste handschriften uitwii-

10 zen.

Hooger gezag verbeelde ik mii, dat voor deeze letter *y* niet te vinden is; en dat men dezelve wel misfen kan, of ten minste met de Romeinen haar gebruik behoort te bepaalen tot eenige,

- 15 min gebruikliike, Griekfsche woorden. Veelen dier woorden vinde ik zeer goed opgegeeven door Zeii-delaar, Spraakkonst bl. 56. doch in een enkel heeft hii zich bedroogen, als *cither* van *κίθαρα*; *iivoor* is geen Grieksch, maar schiint Fransch. zeer verdacht
- 20 zii mii ziiine *Mysēnen*; want, ziiin het inwooners van Campanië, dan moeten zii in alle taalen met *i* geschreeven worden: doch misfschien wilde hii *Mycēne* schriiven. ik zie mede geene zwaari-
gheid om *Iperen* en *Ivica* te spellen.

- 25 Kwaalijk vinde ik in het uitmuntend woordenboek van Richelet de *i* in plaats van *y* in de woorden *hydraulique*, *hydre*, *hydrocèle*, *hydrographie*, *hydromel*, *hydropique*, *hydropisie*, *hydrostatique*, *hygrometre*, *hymen*, *hymne*, *hyperbole*, *hypochondre*,
- 30 *hypocrisie*, *hypostase*, *hypothèque*, *hypothese*, *hypotypose*, *hyslope*, *hysterique*; en op eene omgekeerde wijze gezondigd in *Hypiatrique* in plaats van *hippiatrique*.

In

In alle de overige woorden, komt mij voor, dat twee letters, *ii*, de *y* zoo wel, als *ij*, volkomen kunnen en behooren te verplaatzen; en wel in de overige hedendaagfche taalen ruim zoo gemakliik, als in ons landfchap, Holland, en in Engeland, 5
 fchoon ook daar de uitspraak der *y* niets anders is, dan eene verbuiging van klank derzelfde twee *ii*; van hoedaanige verfcheidenheid van klank andere klinkers mede niet overal vrij zijn. De Italianen gebruiken dezelve, zoo ik meen, niet eens in de 10
 Griekfche woorden, als *Hibla*, *Himeno*, *hiperbole*, *mirto*. enz. fchoon misfchien ten onrechte, ten minfte niet overeenkomstig met de wijsheid hunner voorouderen.

2de *Vitweiding*, over de langwerpige J. 15

Met niet minder recht vermeene ik de langwerpige J, j, te verwerpen. Deeze is niet ouder, dan de zeventiende of zestiende eeuw. In den Hollandschen Biibel van 1477 vinde ik altijd *iacob*, *ioannes*, *ionathan* enz. 20

Wat haar vermogen betreft, de klinker *i*, aan het begin van eene greep ftaande, wannéer op dezelve een tweede klinker volgt, wordt in de gemeene spraak bij de volken doorgaans medeklinker, zoo als bij ons in *iagt*, *iuk* enz. Van de Oos- 25
 ter.

gel opgeeven, dat in het Grieksch de *i* nooit medeklinker wordt.

In het Latiin daarentegen, even als in de nieuwerwetsche taalen, is het de reegel, en bijna algemeen, dat de *i*, eene greep met een tweeden klinker beginnende, medeklinker wordt; en de uitzondering, volgens welke zii klinker blijft, bijna alleen voor de Grieksche woorden. Zoo sterk zelfs hielden de Romeinen aan dien reegel der gemeene spraak, dat zii, schoon hunne gansche dichtkunde op de leest der Grieken schoeiden, echter in dit geval niet dan zelden van hunnen reegel afgingen; en dan nog die woorden veelal op tweeërleie wiizen, of op de Grieksche of op de Latiinsche, in hun konstlicht gebruikten. 15

Voorbeelden des reegels zii in het Latiin *iaceo*, *ianua*, *iecur*, *Iovis*, enz. in het Fransch *indis*, *iaillir*, *ialouffe*, enz. in het Hollandsch *iaa*, *iagt*, *iak*, *iaar*, *iok*, enz. *muiterie*, *Normandie*.

Voorbeelden der uitzondering zii in het Latiin de Grieksche woorden *Iacchus*, *Iälyfus*, *ïambus*, *Iäntbe*, *Iäpetus*, *Iäpygia*, *Iäsius*, *Iäson*, *ïaspis*, *Iö*, *ïo*, *Iöcasta*, *Iöläus*, *Iölcos*, *Iöle*, *Iönia*, *Iöta*; *Iulus*, *ïynx*; en alle dergeliike Grieksche eigen naamen; en het Latiinsche *ïam* bij Terent. An- 25
dr. I. 1, 144.

In het Fransch; alle de Grieksche naamen, welken ik in het Latiin aangehaald heb; schoon in zommigen derzelve het bederf reeds de overhand bekomen heeft, als in *Jocaste*. Evenwel scheiden de Franschen nog de *i* van den volgenden klinker in de woorden *ïacht*, *ïaïet*, *ïambe*, *ïeuse*, *ïota*. 39

In het Hollandsch; alle de boven aangehaalde Griekſche naamen; welke, ik niet denk, dat men zal beweerē, dat in Hollandsch dicht met een *i* medeklinker behooren uitgesproken te worden.

5 Dit zou zĳn de deur van onze taal voor klinkers, voor meerderen klank of welluidendheid, te willen fluiten, waarvan zĳ door andere misbruiken reeds te zeer beroofd wordt.

De ſchiinbaarſte rede, die aangevoerd wordt, om
10 voor de *i*, klinker of medeklinker, iider eene bijzondere figuur te beezigen, is de gemakliikheid van derzelve onderscheiding voor den leezer.

Deeze ontkenne ik wel niet volkomen; ik zoude
15 de dezelve goedkeuren, indien zĳ algemeen doorging, en niet aan zwaarigheeden onderheevig was. Maar ik zie niet, waarom de leezers, die tot voor drie eeuwen het in de Westersche talen met éēne figuur der *i* gedaan hebben, zich daar niet
20 nog gevoeglijk bij zouden kunnen bepaalen. Daarēnboven hoe zal men dan handelen met de Griekſche naamen, dat voornaamſte toebereidzel van alle rede. De verwaarloozing van dit onderwerp maakt, dat men reeds in nauwkeurige drukken
25 vindt *Jole*; enz. ondertuſſchen kan men het woord met die ſchriiving onmooglijk met zĳne drie greepen uitspreken, *Jōle*; want het gaat vaſt, dat een medeklinker, *J*, alleen nooit eene greep kan uitmaaken.

30 Mij zĳn op dat onderwerp meer zwaarigheeden voorgekomen; waarvan ik er nog éēne zal aanhaalen.

De

De Romeinen volgen wel in het algemeen den reegel, dat de *i* medeklinker, tusfchen twee klinkers gefield ziinde, eenen voorgaanden klinker lang maakt, als in *aiunt* enz. Echter niet zoo standvastiglijk, dat zij niet zomtiids die *i* volgens haaren oorfprongliiken aart als klinker bliiven aanmerken, en om die rede twee klinkers zelfs, of eenen tweeklank, die dan eenen derden klinker voorafgaan, kort laaten; zoo als in *biugus*, *quadriugus*; zie Voffius Profod. bl. 119, Terentiaan v. 453, Trochaisch: 5 10

Indè vertunt hanc in ἦτα saepè diphthongon GrAii.

Indien men in deeze woorden de tweede *i* tot eenen medeklinker maakt, *bijugus*, *quadrijugus*, *Graijus*, zoo als de naauwkeurigfte woordenboeken dezelve aanduiden, dan is het onmogelijk, dat de voorgaande greep kort bliive; maar, indien men de tweede *i* bij de voorige greep voegt, en klinker laat, *bii-ugus*, kan een of meer klinkers, of een tweeklank, door eenen volgenden klinker kort gemaakt worden. 15 20

De langwerpige *J*, of wel *I* medeklinker, ongepast geplaatst, belet ook het geblaas of de adspiratie vooraan letters, daar het behoort, te doen hooren; anders zouden de Franschen van het Griekfche Ἱερόνυμος, en het Latijnfche *Hieronimus*, niet *Jerome* en wii *Jeronimo* gemaakt hebben, de Franschen voor *hierarchie* zeggen *jerarchie* met Richelet. Even eens hebben de latere praaters en spraakmeesters, de *y* van de *i* niet onderscheidenden, den fchoonen Ἱάκινθος, *Hyacinthus*, her- 25 30

schept, Richelet in *Hiacinte*, Marin in *Jacinthe*, Veneroni in *Hiacinto*.

Om voortgelijke reden behoorde men den moed te hebben van ook omtrent de V ons ovd gebruik weder in zwang te brengen; naamentlijk van de
 5 v, klinker zoo wel als medeklinker, met niet meer dan ééne en dezelfde figuur te schrijven.

III^{de}. *Vitweiding, over eenige dubbele klinkers.*

Dubbele klinkers hebbe ik zomtiids gebruikt, als
 10 de greepen van naatuure lang waren, zoo als in de woorden *Kalliopee*, *reegel*, *Saaturmus*, *Steeschorus*, *Simoonidiesch*, niet zoo zeer om mij in het geschil over het verlengen der klinkers in onze taale intemengen of over hetzelfde te beslifen, als wel om tot het
 15 bepaalen der lengte van klinkers behulpzaam te zijn. Zoo schreeven de Grieken twee klinkers naast elkander, gedurende ruim neegen eeuwen, van Cadmus tot op Simoonides; welke dichter de twee dubbele of lange klinkers η, *esta* in plaats van εε,
 20 εε, en ω, *omega* voor οο, in zwang bragt, en door het volk van Athenen, eerst eene eeuw laater, met uitdrukkelijk gezag daarin gevolgd werd; bij voorbeeld HATEEP naderhand HATHIP, KALLIPOEE naderhand KALLIPOH, AA-
 25 KEΔAIMOON naderhand AAKEΔAIMON, MNEE.

MNEEMOONOS naderhand MNHMΩNOΣ. van welke oude gewoonte nog heden geletterde steenen, penningen, en beste handschriften of voorbeelden of overblijfsels en kenmerken oplee- 5 veren. Zie Adolf van Meetkercke over de Vit- spraak der Grieksche Taale hoofd. 37 bl. III, Piet. Ger. Duker in zijne verhandeling over Simoonides hoofdst. IV, afsnijd. 1, num. 5, Piet. Wesfeling op Simfons Chronicon jaar 3602, en Ian Baptist. Casp. d'Anse de Villoifon in zijn voor- 10 werk op de Ilias van Homeer bl. V b. Bij deeze oudste wijze der Grieken hielden zich de Romeinen verstandiglijk langer dan zes eeuwen; lees Quintiliaan Inst. Orat. I 4, 10 bl. 41. 7, 14. bl. 88; en schreeven *Thraacum*, *Vaurus*, *feedes*, 15 *Mariinus*, *sanctisfimiis*, *arbitratuu*, *Muucius*, *ius*, zoo als getuigen de Inscriptiën bij Gruter; vergelijk het Grammatiesch Register van Scaliger op de letters *AA pro A longo*, *EE. II. VV.* en Godfr. Herman de Metr. 1. I §. 3 p. 11. Maar 20 na den tijd van den dichter Attius, toen, wel is waar, de hoegrootheid hunner grepen door Andronicus vooral en Ennius genoegzaam bepaald en bekend was, begonnen zij overal enkele klinkers te gebruiken, tot merkeliike duisterheid voor 25 de nakomelingen, wien het hoe langer hoe moeilijker geworden is te onderscheiden, welke greep kort, welke lang is van naatuure, dat is, ook buiten opzicht op de stelling.

E I N D.

F E I L E N.

- bl. 1 bii het einde, en 80, 14: *Te onrecht*] lees *Ten onrechte*.
- 4, 3 *gesprooken*] lees *gesproken*.
- 6 reegel 1, en 45, 11 *ze*] lees *dezelve*.
reegel 5 van onderen: *zelf*] lees *zelfs*.
- 8, 4 *handt*] lees *hand*.
- 8, 3 van onderen: *verzen*] lees: *klimverzen*.
- 9, 7 *vers*] lees *klimvers*.
- 10 op het einde: *zeven*] lees *zeven*, eenstemmig met de Engelschen. de eerste klinker in dit woord komt mii nu van naatuure kort voor, en in het Grieksch, Latiin, Fransch, en Italiaansch slechts door de stelling lang te worden, zoo als in het Hoogduitsch misfchien of door den toon of door een verdubbelden klinker. *zeeven* wil ik liever bewaaren voor het meervouwd van *zeef*.
- 11, 7 van onderen: *creator*] lees *creator*.
- 13 op het einde, en 29, 7: *opdracht*] lees *opdragt*.
- 17, 9 *verzen*] lees *daulverzen*.
5 van onderen: *vers*] lees *daulvers*.
- 22, 4 van onderen. *verzen*] vulaan: *verzen*, zoo *wegens de plaatsing van den toon, als van reegels van verschillende lengte*.
- 25, 7 *aangeboorne*] lees *aangeboorene*.
- 44 op het einde: *oproerigsten*] lees *volvaardigste*.
- 54, 14, 17 *Thalië*] lees of *Thalta*, of *Thaltee*.
- 63, 11. 64, 13, 15 *gemoed*] lees *gemoet*.
- 72, 5 *Kiifversche*] lees *Kiifversche*.

*Bij den Uitgëeyer deezer is onder ande-
ren gedrukt of in getalen te bekomen
de volgende werken:*

- D.** J. van Lennep *Rusticatio Manpadica accedunt
Carmina varii argumenti*, L. B. 1796. 8. pap. fin.
- F. Mallius Theodorus de Metris, cum Notis Dav.
Ruhnkenii scriptorum Veterum, Apopleumatica Corn.
Nepotis Fragmenta, ex Cod. Guelpherbytano recen-
suit J. F. Henfingcr, L. B. 1766. 8. maj.
- J. Pierlon *Verisimilium sive Observaciones Criticarum in
quosdam Auctor. Class.*, ibid. 8. maj.
- J. Helvetii Poëmata ed. L. Santeno, ibid. 1782. 8.
- C. A. Wetstenii Carmina ex Hesiodo Theocrito Colutho
Latine reddita ad ced. Sylvarum & Elegiarum Liber.,
1771. 8. maj.
- V. H. Ackeri Elegia ad Leidam acc. Ejusd. *Varia Car-
mina & Epigrammata*, L. B. 1786. 8. maj. pap. fin.
- Dispensatorium Pharmaceuticum Austriacum Viennense*,
ibid. 1786. 8. maj. Edit. 2.
- F. J. Voltelen de *Magnetismo Animal*, ibid. 1791. 8. maj.
- Abrégé de la grammaire françoise de Waitly*, nouv. édit.
Les Avantures divertissantes du Duc de Roquelaure, avec
portrait & 12. figures, 1786. 12.
- Le Diable boiteux*, par le Sage, nouv. édition, aug-
mentée d'une journée des Parques qui ne se trouve
dans aucune précédente avec les entretiens des chémi-
nées, de Madrid & les Béquilles du Diable boiteux,
4 vol. jolie édition, 1782. avec 12 figures.
- Egaremens du coeur & de l'esprit ou mémoires de
Meilcour*, par de Crebillon, 4 par 12.
- Entretiens, Drames & Contes Moraux*, par Mad. de la
Fite, 1786. 2 vol. 18.
- Fables de Florian*, belle édition 12.

Fre-

- Frederic le Grand, ou anecdotes sur le Roi de Prusse regrant, sur sa Famille &c. pour faire suite à sa vie privée, petit format, avec son portrait, jolie édition.
- Grammaire ou élémens de la langue Angloise, développés d'une manière nouvelle, facile & très concise, en forme de Dialogues &c., par V. J. Peyton, nouv. édition, très correcte & la meilleure de toute celles qui ont paru jusqu'à présent, Londr. gr. 12.
- La Henriade de Voltaire en 10 chants, avec la Dissertation sur la mort d'Henri IV., jolie édition 12.
- Joachim ou le triomphe de la piété filiale, suivi d'un choix de Poésies fugitives, par Blin de Sain-more, 1775. avec fig. gr. 8.
- Lettres & epîtres amoureuses d'Héloïse, avec les réponses d'Abeillard, jolie édition avec portraits, 2 vol. 12.
- Lettres à Emilie sur la Mythologie, par M. de Moustier, Br. 1794. 4 vol. belle édition. *Ouvrage supérieurement écrit.*
- L'Abbé de Mably principes des loix ou de la législation, avec des remarques, 1777. 8.
- Marin Méthode familière, 8.
- Les Matinées du Roi de Prusse, 1784. 12.
- Nouvel Essai sur le Jeu des Echecs, par E. Stein, avec des réflexions militaires relatives à ce Jeu, 1789. gr. 8.
- Oeuvres Politiques de M. de Mably, contenant les principes des Négociations, le droit public de l'Europe & les principes des Loix ou de la Législation avec des remarques intéressantes, 1777. 4 vol. 8.
- Oeuvres Poétiques de M. de Parny, Bourh. 1782. gr. 8.
- Oeuvres de Boufflers, Lond. 1792. 12.
- Orpheline Angloise ou Histoire de Charlotte Summers, 4 vol. 8.
- Poésies de M. l'Abbé de Manganot, Paris 1776. avec musique, gr. 8.

Traité de la Politique privée, tiré de Tacite & de divers Auteurs, 1782. 8.

Le Vicomte de Barjac, Dubl. 1784. 12.

Vie Privée du Roi de Prusse, Amst. 1785. 12.

Temora Poëme d'Ossian d'après Macpherson, par M. de St. Simon, 1770. gr. 8.

Rélation Historique sur la célèbre Abbaye de la Trappe, suivi d'un Poëme Héroïque sur ce sujet, 1793. gr. 8.

Broes Leerrede over Phil. 1: 10., 1795. gr. 8.

— Aanmerkingen over het Euangelium van Mattheus, 6 proeven gr. 8.

Emilia de Vermont, 1792. 3 deelen 8.

Emmeline, door Charlotte Smith, 1792. 2 deelen met platen gr. 8.

Fabelen voor het Vrouwlijk Geslacht, 1790. 8.

De la Flotte Historische Reisbeschrijving naar Indiën, en Beschrijving van Commandel. enz., met Aantekeningen, en platen gr. 8.

Gorgy's Werken, 8 deelen met fraaije plaatjes, 8.

Historische Aantekeningen van de beroemde Abtdij de la Trappe, gevolgd van een Heldendicht over hetzelfde onderwerp, Rott. 1793. gr. 8.

J. Huxham Geneeswijze der onderscheiden soorten van Koortsen en Kinderpokjes, op nieuwe en zekere gronden voorgedragen, 1794. gr. 8.

J. P. Klein en Vrouwe A. Klein Oden en Gedichten, Leyd 1786. 2 deeltjes zeer fraai op postpap. gedrukt 8.

— — — — — dezelve op Muziek gecomponeerd door C. F. Ruppe.

Korte Beschrijvingen der Heilige Waarheden, ten dienste der Hervormde Nederl. Jeugd, Leyd. 1792. 8.

Lotgevallen van Lidorie, 1795. 2 deelen met pl. 8.

Lot-

- Lotgevallen van Victorine**, 1795. 2 deelen met pl. 8.
 ——— ——— **Blançay**, 2 deelen met platen 8.
Nieuwe Sentimenteele Reizen, 2 deelen 8.
Klein Magazijn voor jonge Kinderen, door J. Hanway,
 met platen 12.
**F. van Mieris Handvesten, Privilegien, Rechten, Vrij-
 heden enz. der Stad Leyden**, folio.
Osfians Gezangen in Prosa, door den Baron de Harøld,
 1793. zindelijk op postpapier gedrukt 8.
**C. Palisot Belangrijke Voortellingen over eenige Gods-
 dienst-Gevoelens**, *ibid.* 1792. 8.
Reisfragmenten en Anecdoten, Amst. 1795. 8.
**C. F. Ruppe Oden en Gedichten, Muziek voor de
 Zang, Clavier, Fiool en Fluit.**
F. J. Voltelen over het Dierlijk Magnetismus, met een
 Voorbericht van, en vertaald door Dr. Veirac,
 Leyd. 1791. gr. 8.
**De Weg ter Gelukzaligheid den Jongen Liederen ge-
 baand door eenen hunner beste Vrienden**, Leyd.
 1793. gr. 8.
**De nieuwe fransche en nederduitfche Taalmeester tot
 onderwijs in beide taalen**, door E. Felix, Amst.
 1794. 8.
**L. Wachler algemeene gefchiedenis der Letterkunde
 voor de studeerende Jeugd, en alle Letterminnaarer,
 op de pers.**

